

SVARILO SVOBODNIM LJUDEM

"Mi, tlačeno ljudstvo Rusije, tlačeni narodi vzhod ne Evrope, gledamo z bolečino na tragično oslabitev Evrope. Ponujamo vam izkušnje lastnega trpljenja; radi bi videli, da jih sprejmete, da ne bi plačali strašne cene za smrt in sužnost, ki smo jo plačali mi. Ali bomo kdaj uspeli, da se otrese te bremena in pustite svobodo vladati Duha, ki nam je bil vdihnjen ob rojstvu, tistega Duha, ki nas nareja različne od živalskega sveta?"

Tako končuje Aleksander Solženicin svoje "Svarilo Zapadnemu svetu", ki ga je 1. aprila zvečer prinašal britanski Radio 'naslednje jutro pa ga je objavil londonski Times. (Njegova izvajanja smo delno poročali v minulih številkah našega lista.)

Zlepa ni toliko ljudi, preko radia, televizije in tiska, prislunilo preroškim besedam, kot je bil to primer s Solženicinom. Kresala so se mnenja, analizirali so njegova izvajanja, tako v Britaniji kot na evropskem kontinentu. Kritizirali so ga, iskali dlake v jajcu in ga trgali iz konteksta, vendar imamo občutek, da je javnost nazadnje le pričela dojemati, da je mož iz Rusije zadel žebelj na glavo. Seveda je to šele začetek in bo še dolga pot, da bomo videli jasne rezultate, ko bodo šibke vlade padale in bo pričela dobivati na pomenu - ne politika močne roke ampak zdrave pameti.

Ker je Solženicinovo svarilo osnovano na lastni izkušnji, je zato tem več vredno in pomembno, ne glede na težo svarila: ali bomo res mirne duše gledali, kako nam iz rok drsijo vrednote civilizacije, ki so jo naši dedi in pradedi gradili tisoč let?

Solženicinove besede niso svarilo politika ali diplomata, o čemer si nekateri - vede ali hote? - niso bili na jasnem. Zato so tudi tu in tam, običajno v podrobnostih, nedoslednosti ali netočnosti v njegovih izvajanjih. To so bile predvsem besede preroška, misleca, ki nima ne časa ne smisla, pa tudi ne potrebe, za detajle, ampak gleda predvsem bistvo problema, ki davi Zapadni svet.

Dasi je Solženicin apeliral na Zapad, da okrepi svoje vojaške, politične in moralne postojanke proti grozeči nevarnosti komunistične zarote in tiranije, ne gre tega jemati, kot da je propagiral za vojno. Daleč od tega, čeprav so se hoteli komunistični sopotniki osredotočiti prav na to. Vojne Solženicin nikdar ni omenil kot sredstva za rešitev tega perečega problema odnosov med tabori ali narodi. Mož je apeliral na duhovni, na moralni odpor sovjetskemu pritisku, - kajti Zapad ima mimo vojne tudi druga sredstva, ki morejo prisiliti Sovjete, da prenehajo z napadnostjo do sosedov, obkoljevanjem Zapada in teroriziranjem lastnih državljanov.

Mesec dni je tega, ko smo objavili malo analizo gospodarskega stanja v Sovjetski Rusiji: kaj je treba pomagati Sovjetom v njihovih gospodarskih težavah z žitnimi, strojnimi in infrastrukturnimi dobavami z Zapada? Toda problem moramo rešiti najprej v sebi. In prav na to apelira Solženicin. Dokler mi sami nismo pripravljeni duhovno postaviti se po robu lastni malodušnosti, komoditeti, uživanju ali duhovni apatiji, ki uničuje Duha, toliko časa lajšamo pot ne samo sovjetskemu zavojevanju takozvanega svobodnega sveta ampak tudi zatiranju državljanov Sovjetske zveze in njenih satelitov. Ni zgolj naključje, na kar je opozoril Solženicin, da je detanta kot produkt prej naivnosti ali lastne mežve kot pa quid pro quo političnega aranžmana, prinesla sovjetskim in satelitskim podanikom, pa tudi onim v toliko opevani 'neuvrščeni' Jugoslaviji več pritiska in preganjanja kot je tega bilo recimo pred konferenco v Helsinkih.

Enostavnost Solženicinovega svarila je udarna: ljudje, ki ne cenijo vrednosti lastne svobode in ki jo ločijo od morale, jo slednjič tudi izgube.

To je srž svarila tega velikega ruskega misleca, svarila, ki ni potrebno samo Zapadu kot celoti ampak prav tako tudi slovenski ali če hočete širši zdomski skupnosti v svobodnem svetu. Nanj naj odgovori vsak posameznik v svojem lastnem srcu, svoji lastni duši.

'MATI, DOMOVINA, BOG'

V domovini praznujejo stoletnico rojstva velikega Ivana Cankarja. Kot je bilo pričakovati od vladajočih dogmatikov, so na široko in debelo storili vse, da bi ga narodu prikazali kot 'njihovega človeka'. Ker pri tem seveda niso mogli zanikati Cankarjeve vernosti, so jo obrnili tako, da so tolkli po tistih za lase privlečenih trditvah, da je bil Ivan Cankar 'katoličan', ker da je nekoč izjavil bratrancu Izidorju "če bi bil Rus, bi bil pravoslaven, ker sem Slovenec, sem katoličan".

Če so v tem kriminalnem ponarejanju ali posiljevanju izvirnega Cankarja prednjačili stari partijci, jim tega ne gre tako zameriti, saj nimajo kulture in so obremenjeni z manj-vrednostnim kompleksom, ko grabijo za vsem, kar bi opravičevalo ali lajšalo njihovo diktaturo. Neopustljivo pa je, da se je v to spustil tudi mali Vidmarček, ki po značaju Cankarju ne seže niti do peta. Takšne se je znebil: "Ne rečem, da je bil (Cankar) izraziti dialektični materialist, tega ne morem trditi, ampak vse njegovo ravnanje je slonelo vendarle na idejah dialektičnega materializma, se pravi marksizma..."

Ljubljanska DRUŽINA je 16. maja objavila lep komentar ob pismateljevi stoletnici. V kolikor nam bo dopuščal prostor v naslednji številki, ga bomo ponatisnili, ker je vreden branja. UREDNIŠTVO

V prejšnji številki KT se je naš stalni sodelavec dr. L. Sirc v daljšem članku obširneje dotaknil tudi Sonnenfeldtovo doktrino, omenili smo jo pa tudi v 'Mesecu' (intervju za *Dagens Nyheter*). Ker pa je zadevna doktrina povzročila čudovite komentarje v tujini, domovini, za mejami in v emigraciji, smo prosili našega posebnega dopisnika, ki se bavi z vprašanji odnošajev med Vzhodom in Zahodom, da pove svoje mnenje o celi zadevi. Presenetljivo je, kako se v bistvu strinja in dopolnjuje pisanje dr. Sirca, dasi v času pisanja ni vedel za dr. Sirčevo mnenje. (Ur.)

SONČNO IN SENČNO POLJE

Od posebnega dopisnika

Sonnenfeldtova doktrina je razburila Tita, zbudila duhove iz Jalte, sprožila vrsto člankov v jugoslovanskih časopisih, ki vsi oporekajo razdelitvi sveta na interesne sfere. Razburila je tudi Romune in italijanske, portugalske in francoske levičarje, a v Franciji še desničarje povrh. Učinek je bil velik. A kaj je vzrok? Helmut Sonnenfeldt je svetovalec državnega sekretarja ZDA Henryja Kissingerja. Tako kot Kissinger je prišel v Ameriko v mladih letih kot begunec, a kmalu po vojni se je zaposlil v ameriškem zunanjem ministertvu. Je strokovnjak za sovjetska vprašanja. Lanskega decembra je obenem s Kissingerjem govoril v Londonu na posvetovanju ameriških veleposlanikov v Evropi. Poročilo o tem govoru sta tri mesece pozneje objavila washingtonska komentatorja Rowland Evans in Robert Novak v svoji priredbi. Jugoslovani in drugi v Evropi so brali njun članek v pariški INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE 22. marca.

Po njunem poročilu je Sonnenfeldt izjavil, da se Moskva zanaša na "prisotnost gole Sovjetske vojne sile" za zedinjenje vzhodne Evrope. Ker ni "bolj življenske, organske strukture," se je med vzhodno evropskimi državami okrepila "želja, da bi se iztrgale iz sovjetskega prisilnega jopiča." Evans in Novak sta poročala, da je Sonnenfeldt izjavil, da je "dvakrat žalostno, da se Sovjetski zvezi ni posrečilo, da bi v tem področju naravnega interesa in odločilne pomembnosti ustvarila korene interesov, ki bi presegli golo silo." Sedanji "nenaravni odnos" vzhodne Evrope s Sovjetsko zvezo utegnejo "prej ali slej eksplodirati in povzročiti tretjo svetovno vojno. Ta neorganski, nenaravni odnos pomeni mnogo večjo nevarnost za svetovni mir kot spor med Vzhodom in Zahodom." Sonnenfeldt je pohvalil Poljake, da so se prilagodili in premagali svojo naklonjenost romantični politiki.

Neposredno na Jugoslavijo se nanaša sledeči stavek, ki sta ga napisala Evans in Novak: "Medtem ko izjavlja, da bi bila vrnitev Jugoslavije po Titu v sovjetsko območje 'velika strateška izguba,' je Sonnenfeldt svetoval, naj bodo Jugoslovani 'manj prisiljeni' do Moskve in naj si izbijejo iz glave, da jim Washington jamči 'brezplačno vožnjo' v neodvisnost."

Ta stavek so v Jugoslaviji prevajali, tolmačili in razčlenjevali na žive in mrtve. V angleščini se zadnji kritični del stavka glasi: "...Sonnenfeldt suggested the Yugoslavs 'should be less obnoxious' to Moscow and disabused of the impression 'they have a free ride' of independence guaranteed by Washington." Prevodi in

tolmačenja so se zatikali okrog besede "obnoxious," katero Škerljev angleško-slovenski slovar tolmači z "podvržen, izročen, izpostavljen, gnusen, spodtakljiv, neprijeten, ljubljeno." Po Shorter Oxford English Dictionary so prva tri Škerljeva tolmačenja zgrešena, a pomeni, na katere meri, so zastareli in od 17. ali 18. stoletja niso več v rabi. Sonnenfeldt je v resnici rekel, naj Jugoslovani ne delajo zgage, naj ne bodo tečni ali prisiljeni. Druga fraza, ki povzroča težave, je tista o "free ride" ali brezplačni vožnji. Pomeni pač, naj Jugoslovani ne mislijo, da bo Washington vse zanje storil, ne da bi sami mignili s prstom.

Evans in Novak sta navajala Sonnenfeldta z namenom, da ga pobijeta. Pisala sta, da v samih ameriških uradnih krogih njegovi pogledi vzbujajo ogorčenje, saj je po njunih navedbah zagovarjal učinkovitejšo sovjetsko nadvlado nad Vzhodno Evropo. Na ta način je torej spodbujal celo tisto neodvisnost, ki sta si jo pridobili Jugoslovani in Romunija.

O politiki do Sovjetov, o popuščanju napetosti in detanti se je v ZDA potem mnogo govorilo in pisalo, ker se je vrnila v predsedniško predvolilno kampanjo. V volilni vročici Američanov niso motile logične luknje, ki so zevale v Sonnenfeldtovi doktrini, kot sta jo prikazala Evans in Novak. Tisti v zahodni Evropi, ki komaj čakajo povoda, da bi se spet jezili na ZDA, pa so se v glavnem spravili na Kissingerjevo protiutež, ki naj bi z Sonnenfeldtovo doktrino držala ravnotežje. Kot ZDA prepušča Sovjetom vzhodno Evropo, naj bi ZSSR prepustila Američanom zahodno Evropo, kjer naj bi komunistične stranke izgubile svoj vpliv. To je torej stara razdelitev na interesne sfere in pomeni ameriško vmešavanje v evropske zadeve. Razkačene nasprotnike ne na eni ne na drugi strani ni motilo, da je bila vsa zadeva obešena na majav klin nepopolnega poročila.

SUROVA POLITIKA

Dolgo je trajalo, preden je ameriško zunanje ministertvo končno objavilo popolnejše poročilo o Sonnenfeldtovih izjavah. Za odlašanje naj bi bil kriv Kissinger, za katerega so nekateri komentatorji pisali, da kar pobesni, kadar kakšen tajen dokument uide v javnost, kar je v ZDA vsakdanja zadeva. Končno so objavili "uraden nedobeseden povzetek" izjav, kot ga na takih posvetovanjih pripravijo za arhiv. Povzetek je bil slabo napisan in mu je manjkalo blišča, ki smo ga vajeni recimo pri Kissingerjevih izjavah. INTERNATIONAL HERALD TRIBUNE ga je po NEW YORK TIMESu objavila 12. aprila.

Sonnenfeldt je razlagal, kakšno politiko naj uberejo ZDA in zahodno evropski zavezniki v času, ko postaja ZSSR velesila v globalnem razmerju. Sovjetski imperalizem je okoren in svojih zavojevanj ni obdal s privlačnimi lastnostmi nekdanjih imperijev. Posebno v vzhodni Evropi se Sovjeti zanašajo v glavnem na golo vojaško silo in niso razvili bolj življenske, organske strukture. Zaradi tega se je v zadnjih 30 letih okrepila želja med vzhodno evropskimi državami, da se iztrgajo iz sovjetske

skega prisilnega jopiča. "Sovjetska nesposobnost, da bi si pridobili zvestobo v vzhodni Evropi, je nesrečen zgodovinski neuspeh, kajti vzhodna Evropa je v njihovem območju in na ozemlju njihovih naravnih interesov." Zato je dvakrat žalostno, da ZSSR ni ustvarila korene interesov, ki bi presegli goło silo. Toda prav zaradi tega, ker se sovjetski imperializem razvija na tak nepopolen način, ima Zahod čas, da se pripravi. Nikakor ne more preprečiti, da bi se ZSSR razvila kot supersila, toda vpliva lahko na način, kako se bo ta sila razvijala in kako bo uporabljena. To je smisel detante.

ZDA ne more svetu več obrniti hrbta, je nadaljeval Sonnenfeldt. Sovjetske moči ni mogoče zavreti. Detanta ne pomeni, da bi se skušali sovjetski moči prilizniti. Glavna naloga v prihodnjih letih je, da to silo upravljamo in udomačimo. Veliko vprašanje je, kako bomo v svetu živeli s sovjetsko supersilo in čez kakih 20 let tudi s kitajsko.

Sonnenfeldt je navedel primer trgovine s Sovjetsko zvezo, ki more vplivati na sovjetsko obnašanje, če jo spretno vodijo. ZSSR je treba pritegniti v mrežo stikov z Zahodom, ki bodo vplivali na njeno politiko.

"Kar se tiče vzhodne Evrope, mora biti v našem dolgoročnem interesu, da vplivamo na dogodke v tem območju - zaradi sedanjega nenaravnega odnosa do Sovjetske zveze - tako da ne bodo prej ali slej eksplodirali in povzročili tretje svetovne vojne. Ta neorganski, nenaravni odnosi predstavljajo veliko večjo nevarnost za mir v svetu kot spor med Vzhodom in Zahodom." Samo če postane zahodna Evropa tako zavzeta z gospodarskimi in družbenimi problemi, da pride do neravnotežja, bo nevarnost večja. "Zato mora biti naša politika, da se zavzemamo za evolucijo, ki bo spremenila odnos med vzhodno Evropo in ZSSR v organski odnos." Prevelika zavzetost utegne imeti nasprotno posledice, čeprav je sprememba v prihodnjih 100 letih neizbežna.

TITOVA NADUTOST

"Zato mora biti naša politika, da se odzovemo jasno vidnim težnjam v vzhodni Evropi za večjo samostojnost v sklopu močnega sovjetskega geopolitičnega vpliva. To se je posrečilo na Poljskem. Poljaki so mogli premagati svoje romantične politične težnje, ki so jih v preteklosti peljale v nesrečo." Podobno je na Madžarskem. "Romunska slika je drugačna, kot bi pričakoval zaradi drugačne zgodovine. Romuni se potegujejo za samostojnost, toda kažejo manj podjetnosti in novosti v notranji ureditvi." Notranja ureditev je še zmeraj med najbolj otrdelimi.

"Končno glede Jugoslavije," je dejal Sonnenfeldt, "imamo mi in zahodna Evropa, kakor tudi celo vzhodna Evropa, interese za nadaljevanje neodvisnosti Jugoslavije od sovjetske nadvlade, in ti interesi so skoraj življenjski. Jasno je, da priznamo, da bo sovjetska sila vplivala in omejevala obnašanje Jugoslavije v prihodnosti, kakor ga je v preteklosti. Toda kakršenkoli premik Jugoslavije nazaj v sovjetsko območje bi pomenil velik strateški poraz za Zahod. Zato nas skrbi, kaj se bo zgodilo, ko Tita

ne bo več; to nam povzroča velike skrbi. Zato ostane naša osnovna politika nespremenjena od leta 1948-49 v tem, da vzdržujemo Jugoslavijo v položaju precejšnje neodvisnosti od Sovjetske zveze. Toda obenem bi želeli, da bi bili manj priskutni in jim ne bi smeli dovoliti, da si preveč privoščijo. Posebno jim moramo izbiti iz glave, da je naš interes za njihovo relativno neodvisnost večji od njihovega lastnega interesa in da imajo zato brezplačno vožnjo."

V celoti vzeto imajo Sonnenfeldtove izjave drugačen pomen, kot sta jim ga pripisala Evans in Novak. Glede Jugoslavije so izjave o velikem interesu, ki ga ima ZDA za jugoslovansko neodvisnost, popolnoma nedvoumne. Kaj več kot skrbi za bodočnost Jugoslavije po Titu si menda ni nihče predpostavljaj, vsaj ne po dogodkih na Češkoslovaškem leta 1948 in 1964 in na Madžarskem leta 1956. Toda tudi skrb je nekaj, posebno če je zveza na z močjo, ki jo ZDA lahko uporablja na različne načine, ne da bi zabredla v vojno. Bolj dvoumne so izjave glede priskutnosti in brezplačni vožnji. Mogoča je razlaga, ki sta jo pripisala Evans in Novak, da naj Jugoslavija dela manj zgage Sovjetom in naj se nikar ne zanaša na ZDA. Toda mogoča je tudi druga razlaga, da je Sonnenfeldt cikal na zgago, ki jo Jugoslavija dela zahodu. Tito in njegovi si večkrat privoščijo hude napade na ZDA in na zahod sploh. Že večkrat je KLIC TRIGLAVA opozoril, da si privoščijo veliko več proti zahodu kot proti vzhodu, ker se zahoda manj boje. Zato je Sonnenfeldt opozoril, naj ne mislijo, da si lahko vse dovolijo in da se vozijo zastonj, ne da bi morali za zahodno podporo tudi kaj plačati.

Če sodimo po celotnem smislu, je druga razlaga veliko bolj verjetna od prve. Strinja se s splošno in staro ameriško politiko, kot se strinja s to politiko celotno Sonnenfeldtovo izvajanje. Kaže, da imajo prav komentatorji, ki so dejali, da takozvana doktrina ni nič novega in da je le razlaga ustaljene ameriške politike. Kaj je pičilo gospoda Evansa in Novaka, da sta iz nje napravila pošast, najbolje sama vesta. Norost, ki obide Amerikance v volilnem letu, je vsekakor pripomogla.

Umik dr. Tischlerja — novi predsednik dr. M. Grilc

Že nekaj časa je bilo čutiti, da bo na letošnjem obnem zboru Narodnega sveta koroških Slovencev prišlo do večjih sprememb, kar zadeva njegovo vodstvo. Treba pa je vedeti, da tu ni šlo za kakšna osebna nasprotstva in še manj za spremembo politike ampak za čisto naraven pojav, ko se ostareli narodni vodniki, ki tudi niso pri najboljšem zdravju, umaknejo in predajo vodstvo mlajšim silam.

Tako se je poslovil tudi dr. Joško Tischler, ki ima že 74 križev na ramah. Ob njegovem odhodu se je treba še spomniti, da je bil Narodni svet zadnja leta izredno aktiven in da so od tedaj, ko je dr. Tischler drugič prevzel vodstvo, mlajši ljudje že sodelovali v vodstvu. Tako so nove sile bile več ali manj pripravljene. Novi predsednik je odvetnik dr. Matevž Grilc, ki je v zadnjem času že nekajkrat zastopal ostarelega predsednika dr. Tischlerja. Čeprav mu je le 30 let, kaže da si z dosedanjim delom v politiki od 15. leta naprej pridobil toliko izkušenj, da se ni bati, da bi klonil pod bremenom, ki zahteva izredne podjetnosti in vztrajnosti. (ps)

Spodnji članek zasluži posebno pozornost, ker na zelo jasn in konkreten način prikaže celotno politično borbo za obnovitev slovenskih oddaj na Voice of America – ozirajoč se pri tem predvsem na legalen okvir ameriške ustave, ki ga je bilo treba poznati in izkoristiti. Dr. Žebotov članek utegne biti zanimiv za naše zamejce, za katere se nam zdi, da premalo upoštevajo legalističen način in možnost njihove politične borbe. (Ur.)

AMERIŠKI ZAKON – S SLOVENSKIM TRAKOM

Predsednik Ford je 21. aprila t.l. podpisal zvezni zakon, USIA Authorization Act for 1976, ki pooblašča proračunsko nakazilo za ameriško Informacijsko agencijo za poslovno leto 1976. To je v glavnem vsakdanji zakon, ki se nanaša le na manjši del zveznega proračuna. Toda Sekcija 2(c) tega zakona se glasi:

"Od fondov dodeljenih v podčlenu (A) podsekcije (a) (1), mora biti \$90,000, in vsak dodatno potreben znesek, uporabljenih za obnovo dnevne polurne radijske oddaje za Slovenijo,"

S tem zakonskim določilom so slovenske oddaje Glasa Amerike – ki so bile upravno ukinjene 1. februarja 1975, nato pa ponovno vpostavljene 29. februarja letos, ko je bil objavljen predlog novega zakona – dobile zakonsko osnovo in zaščito.

Za Slovence je ta zakon ponovno potrdil ameriško načelo državljsanske enakopravnosti in pravičnosti za vse. Tako jim je prinesel posebno priliko, da se – v tem jubilejnem letu – vesele ob veličini Amerike in znova posvetijo preizkušeni slovenski dediščini.

Poleg tega je to prvi ameriški zakon, ki je kdajkoli vseboval izrecno in posebno na Slovence nanašajoče se določilo. Zato je prav, da Slovenci spoznajo točno zgodovino tega, zanje tako pomembnega zakona.

AKCIJA V SENATU ZDRUŽENIH DRŽAV

Prvega februarja 1975 je Informacijska agencija Združenih držav, katere del je Glas Amerike, ukinila slovenski program, ter s tem povedala, da so ostala brezuspešna vsa prizadevanja za administrativni preklíc prvotne odločitve. Senator Frank J. Lausche se je tedaj odločil, da v Kongresu započne akcijo za popravilo te napake. Prilika za to je bila v okviru zakonodajnega postopka, s katerim Kongres odloča o proračunskih nakazilih za izdatke zvezne uprave. V ta namen je bila pripravljena obsežna študija, ki je podrobno zavračala argumente USIA proti slovenskim oddajam. Ta študija je bila predložena obema kongresnima odboroma, ki sta pripravljala zaslišanja in razpravo o proračunu USIA.

Tako je 5. maja 1975, senator Lausche nastopil kot prva priča na proračunskem razpravljanju senatnega odbora za zunanje odnose. Njegovo pričevanje je bilo, skupno z vnaprej predloženo študijo, objavljeno in natisnjeno v zapisniku teh razprav. V poročilu, s katerim je ta odbor 29. julija 1975 celokupnemu senatu predložil svoj "Foreign Affairs Authorization Bill for 1976," je bilo rečeno:

"Med razpravo, ki se je nanašala na USIA, je

odbor slišal prepričljivo pričevanje o važnosti slovenskih oddaj, ki so bile nedavno ukinjene... Namen tega odbora je, naj bodo te oddaje obnovljene."

To je bila prva moralna zmaga, ki je bila kasneje odločilnega pomena, da se je senat odločil pridružiti se poslanski zbornici in z zakonom ukazati obnovitev slovenskih oddaj.

AKCIJA V POSLANSKI ZBORNICI

Po dolgih pripravah in številnih predhodnih obvestilih, je 30. septembra 1975 pričel razpravljati o USIA proračunu tudi pododbor poslanske zbornice za mednarodne operacije.

Na drugem zasedanju pododбора, dna 7. oktobra, je senator Lausche spet pričal v vprašanju ukinjenih slovenskih oddaj Glasa Amerike. Njegov poziv, naj bodo te oddaje zakonodajno obnovljene, je podprl Hon. Joe Skubitz, zvezni poslanec slovenskega rodu iz države Kansas, ki je svojo uvodno izjavo utemeljil z osebnimi izkušnjami, ki jih je dobil med uradnim obiskom v Sloveniji spomladi 1975. Ob zaključku svojega pričevanja pa je senator Lausche predložil amandma k zakonskemu predlogu poslanske zbornice za proračunska nakazila USIA. Pododbor je sprejel ta Lauschetov amandma, ki je na ta način sedaj postal zgoraj citirana Sekcija 2(c) USIA Authorization Law.

Tiskani zapisnik teh razprav v poslanski zbornici, vsebuje popolno besedilo uvodne izjave kongresnika Skubitza, pričevanja senatorja Lauschetja z njegovim amandmajem, in vnaprej predložene dokumentarne analize. Poročilo pododбора, s sprejetim besedilom zakona o avtorizaciji, je nato odobril odbor poslanske zbornice za mednarodne odnose. Dne 24. marca pa je ta zakonski predlog (H.R. 11598) z glasovanjem sprejel plenum zvezne poslanske zbornice.

Ko je zvezni poslanec Wayne Hays iz Ohia, predsednik pododбора za mednarodne operacije, predložil ta zakon v poslanski zbornici, je pripomnil: "Edina pomembna stvar, ki smo jo naredili, poleg tega, da smo jih (USIA) nekoliko pristrigili, je, da smo jim ukazali, naj obnovijo oddaje v slovenščini, ki so jih iz nekega čudnega razloga ukinili." (Congressional Record, March 24, 1976, H 2325).

PRISTANEK SENATA IN PREDSEDNIKA

25. marca, je poslanska zbornica ta zakon (H.R. 11598) poslala senatu. Senator Lausche se je ponovno sestel s senatjem Johnom Sparkmanom, predsednikom senatnega odbora za zunanje odnose, in drugimi člani tega odbora. Senatni odbor se je tedaj odločil, da bo sprejel isto besedilo zakona kot poslanska zbornica. Dna 7. aprila 1976 je senator Sparkman celotnemu senatu predložil odborovo poročilo, s katerim priporoča sprejem USIA Authorization Act (H.R. 11598), vključno Sekcijo 2(c) (" \$90,000 za slovenske oddaje"). V tem poročilu piše, "da je odbor za zunanje odnose že v svojem (prvem) poročilu, 20. julija 1975, zagovarjal obnovo teh oddaj, ki so bile februarja letos obnovljene."

Dne 9. aprila je tudi plenum senata sprejel skupno besedilo zakona (House and Senate) USIA Authorization Act for 1976.

Senat je 12. aprila ta zakon poslal v Belo hišo, kjer ga je 21. aprila podpisal predsednik Ford.

NI BILA SAMO SREČA

Iz podrobne kronike zakona H.R. 11598 in njegove slovenske Sekcije 2(c) povzete po zapisnikih kongresnih razprav in poročil ter iz Kongresnega dnevnika (Congressional Record), je razvidno, da gre na kongresni strani posebna zahvala Hon. Wayne Haysu, predsedniku pododbora poslanske zbornice za Mednarodne operacije. Prepričan po dokazih, ki so bili predloženi in podkrepjeni na razpravah, je kongresnik Hays sprejel odločilni amandma senatorja Lauscheta ter ga pripeljal do odobritve v svojem lastnem pododboru, nato pa še v odboru poslanske zbornice za Mednarodne odnose in slednjič v plenumu poslanske zbornice. Na tej kritični točki je potem tudi senat sprejel od poslanske zbornice odobreno verzijo H.R. 11598, ker je njegov lastni odbor za zunanje odnose v poročilu z dne 20. julija 1975 že bil sprejel poziv senatorja Lauscheta, naj bodo slovenske oddaje Glasa Amerike obnovljene. Tako je na koncu odpadla potreba po konferenci predstavnikov senata in poslanske zbornice o dokončnem besedilu tega zakona. To pa je zakon H.R. 11598 rešilo negotovosti in nadaljnega zavlačevanja, ki bi ju povzročil zapleteni postopek medzbornične konference.

Ta izvirna zgodovina zakona z dne 21. aprila 1976, - ki bi ga lahko imenovali "Lex Slovenica", - je močan primer, kaj je mogoče doseči, če se prepričljivi zagovorniki, ki uživajo spoštovanje kongresnih voditeljev, odločno in vztrajno zavzamejo za pravično stvar.

Ciril Žebot

INTERNACIONALNI INTERESI

NARODNA ARMIIJA je 15. aprila objavila pogovor s sekretarjem v izvršnem komiteju predsedstva CK ZKJ Todom Kurtovičem, ki se ukvarja z ideološkimi vprašanji. "Naša revolucija je bila od vsega začetka antidogmatska in je zato prišla navzkriž s stalinizmom," je dejal Kurtović. Tudi dejavnost pri razvijanju politike neuvrščenosti ni bila naključna. "Ta politika nam je kajpak ustrezala, ker se je upirala tako imperialističnemu kot hegemonističnemu pritisku, mi smo pa čutili vse vrste pritiskov. Ta politika pomeni samostojnost držav in narodov ter njihovo povezovanje na enakopravnih temeljih, pomeni demokratizacijo mednarodne politike. Nekatera načela te enakopravnosti so omenjena tudi v beograjski in moskovski deklaraciji in ZKJ in naša država sploh trdno stojita za njimi. Zelo nam je ljubo, da se v tem pogledu strinjamo z vrsto komunističnih partij in da so to načela trajne vrednosti, ki imajo pozitivno vlogo in se jim ni mogoče izogniti."

Kurtović je razvijal misli o socialističnem procesu

v svetu in dejal, da na zahodu "komunistične in socialistične partije in levičarski krogi lahko danes rešujejo obstoječi demokratizem, ker meščanstvo ta demokratizem, ki ga je samo razvijalo in ga do včeraj imenovalo svobodni svet, marsikdaj moti." S takimi gibanji na zahodu in z gibanji v novoosvojenih deželah mora mednarodno delavsko gibanje vsekakor računati. "Vse, karsa prizadeva podrediti nacionalne interese, je v nasprotju z interesi delavskega razreda, z internacionalizmom, z interesi povezovanja in sodelovanja delavskih gibanj v svetu. Internacionalizem od nikogar ne zahteva žrtev, temveč pomaga, da je žrtev vse manj."

Kurtović je tako prešel k stvari, se pravi h polemiki s pogledi KP in Sovjetske zveze, ki jim vneto pri-trjujejo v Vzhodni Nemčiji, Češkoslovaški in Bolgariji: da je vdanost Sovjetski zvezi preiskusni kamen proletarskega internacionalizma. "Internationalizem ne pomeni vsiljene obveznosti in določanja direktiv," je izjavljal Kurtović. "Vsaka partija ustvarja svoje mednarodne obveznosti." O razlikah v delavskem gibanju je treba odprto razpravljati. "Take razprave vodijo k pravilnemu gledanju na izkušnje," ki so vedno pomembne, kadar gre za države in gibanja. "Etiketiranje iskanja nove prakse kot oportunitizem in nacionalizem ne vodi k medsebojnemu zaupanju, odprtosti in demokratičnosti. Tega ni mogoče doseči z vsiljevanjem tako imenovanega internacionalnega interesa, ki se je izoblikoval zunaj. Vsako gibanje je treba sprejeti takšno, kakršno je."

(ds)

PRIZNANJE GIMNAZIJI Z VISOKEGA MESTA

Videti je, da je avstrijski zvezni predsednik dr. Kirschlaeger snedel svoje besede na račun slovenske gimnazije v Celovcu, ki jih je izrekel lani junija na Nižjem Avstrijskem (KT 431-2). Svojega stališča, da so težave z Jugoslavijo nastale šele z vstopom maturantov slovenske gimnazije v javno življenje, sicer ni preklical ali obžaloval, pač pa je na letni slavnosti slovenske gimnazije, ki ji je prisostvoval, 16. maja priznal "neobhodnost in upravičenost obstoja te gimnazije" in istočasno "njeno posebno vlogo" pri utrjevanju zavesti slovenske narodne skupnosti na Koroškem in njenega sožitja z večinskim narodom v republiki Avstriji.

Zvezni predsednik je še priznal, da je včasih treba manjšini nuditi več kot pa le enakopraven tretman.

Ravnatelj dr. Zablatnik je uvodoma poudaril, da je mlada slovenska inteligenca hrbenica narodne skupnosti, da ta inteligenca jamči razvoj narodne zavesti in ne ustvarja razdora ali je kamen spotike v odnosih z večinskim narodom. "Slovenski dijaki se vzgajajo, da bodo dobri Slovenci a tudi dobri državljani," prežeti z medsebojnim spoštovanjem in toleranco do drugih, je izvajal dr. Zablatnik in sporočil zveznemu predsedniku veselje vse gimnazije, da se je odzval povabilu.

Na akademiji je govoril tudi famozni koroški deželni glavar Wagner, ki se ne more pohvaliti da je bil doslej razumevajoč ali celo naklonjen slovenski manjšini. V svojem govoru je rekel, da se tri avstrijske politične stranke prizadevajo najti rešitev za izpolnitev 7. člena državne pogodbe, ter dodal, da bo ta politika uspela samo tedaj, ako jo bo podpiralo celokupno prebivalstvo, medtem ko bo manjšinsko vprašanje rešeno samo tedaj, v kolikor bodo mogli med strankami in narodno manjšino najti kompromisne rešitve korak za korakom. Kot protiutež Wagnerju je nastopil še glavni tajnik federalistične unije evropskih narodnih manjšin Meinhard, ki je opozoril na zgleden primer danske manjšine v zapadni Nemčiji.

(ps)

ČE SOVRAŽNIKA NI — GA JE TREBA PAČ IZNAJTI (pogovor z notranjim ministrom Slovenije)

"Okroglo mizo v uredništvu" pripravijo od časa do časa uredniki ljubljanskega DELA. Za tako mizo povabijo kakega vidnejšega funkcionarja ali javnega delavca, ki nato odgovarja na postavljena vprašanja. Spričo oblike odgovorov gre slutiti, da je tak množični intervju bodisi pripravljen vnaprej bodisi urejen pozneje. Ker ga snemajo na trak, je druga možnost verjetnejša; to bi pomenilo, da se uredniki dogovorijo s povabljenecem vnaprej za glavno tematiko vprašanj, nakar pogovor poteka več ali manj nevezano; končna oblika pa je dana šele v uredništvu pozneje, čemur sledi potem objava, ko povabljeni seveda da svoj pristanek za končno besedilo.

To je dobro imeti v mislih, ko beremo tak intervju z Marjanom Orožnom, ki je slovenski notranji minister, če zaradi enostavnosti opustimo njegov polnoslužbeni naziv.

"Kakšne so varnostne razmere v Sloveniji, kakšno je delovanje političnih nasprotnikov in koliko primerov političnega kriminala je bilo v minulem obdobju v Sloveniji"; se je glasilo prvo vprašanje, na katerega je Orožen odgovoril:

"Naša družba je zaradi svojega notranjega razvoja, zaradi svoje neuvrščene zunanje politike pa še posebej v svetu predmet velikega zanimanja svobodoljubnih in naprednih pa tudi predmet interesa reakcionarnih sil. Zato moramo na ves kriminal (to pa je kriminal kot vsak drug, razloček je le, da je tako imenovani klasični usmerjen zoper konkreten subjekt, njegovo lastnino, drugi pa zoper sistem kot celoto in družbeno lastnino kot njeno osnovo), na obseg in njegovo gibanje vedno gledati v teh okvirih, v teh dimenzijah. Moramo ga jemati kot logično posledico mnogih dejavnikov in realno z njim računati.

V Sloveniji je bilo lani odkritih kaznivih dejanj te vrste 204, prekrškov pa 314. Med taka kazniva dejanja uvrščamo tudi primere dejanj zoper družbeno lastnino in samoupravljanje, torej ne več samo politični kriminal, kriminal v smislu prej omenjene klasične sheme. Če izvzamem primer Centrokerma in Jadrana, ki je sedaj na sodišču (v obeh primerih je šlo za skupine, ki so delovale organizirano) v Sloveniji sicer nismo imeli hujših primerov. To pa ne pomeni, da po številu kaznivih dejanj in prekrškov "zaostajamo". Lahko bi celo rekli, da imamo opravka z relativno enakim številom teh pojavov kot v Jugoslaviji kot celoti. Po nekaterih računih odpade od vseh takih kaznivih dejanj v Jugoslaviji na Slovenijo 14,6 odstotka, od vseh prekrškov s takšnim obeležjem nekaj nad 10 odstotkov, kljub temu, da je za naše slovenske razmere zelo značilna usmeritev na izolacijo posameznikov, ki stoje na sovražnih ali destruktivnih pozicijah, s sredstvi političnega in idejnega boja."

Vendar pa je bil Orožen mnenja, da zaradi takega kriminala ni treba biti nestrpen, da bi zapadli zaradi ne-

kakega občutka ogroženosti v skrajnosti, ter da ne gre za številnejše primere organiziranega podtalnega delovanja. "Toda nesporno in očitno je, da je to odsev in posledica določenega podtalnega delovanja psihološko politične diverzije ali vsaj konkretna zgostitev nečesa takega skozi te primere, prav gotovo so nevarnejši tisti, ki so zadaj, ki se grupirajo in povezujejo zadaj, ki delujejo bolj premišljeno, se tudi po malem organizirajo, pa so pri tem zelo oprezni, da se ne bi izpostavili, da se ne bi odkrili, oziroma ne dajo za to povoda... Zato moramo tudi te individualne primere gledati v luči njihovih lastnih ambicij ali pa v luči ambicij določenih zunanjih dejavnikov, ki neprestano delajo na tem, da bi našli kake opornike znotraj, na katere bi se že sedaj ali v določenem trenutku oslonili, ali ki so jim potrebni kot sredstvo za pretakanje določenih parol, s katerimi želijo vnašati nemir, negotovosti in podobno. Vendar moram posebej poudariti, da vse to ni našlo, po naših ocenah, širšega odjeka. Pa role, podobne onim iz belogardističnega, kvistlinškega in informbirojevskega arzenala, pa so naletele na protest in ogorčenje."

"POLITIČNA EMIGRACIJA - PRIVESEK BLOKOVSKÉ STRATEGIJE"

Številke, ki jih je uvodoma Orožen navajal, so presemetile urednike, ki so bili navajeni na poluradno verzijo, da je položaj v Sloveniji mnogo boljši z vidika številčnosti kot v drugih republikah, in sicer predvsem "zaradi narave naše politične emigracije." "To je nekaj novega za nas. Ali gre za nov pojav in kaj to pomeni", je sledilo drugo vprašanje, na katerega je Orožen odgovoril:

"Kar zadeva slovensko politično emigracijo, ne moremo izključiti dejstva, da še ima določen vliv na posamezne naše ljudi. To je tudi naravno, saj je vključena v obveščevalno, psihološko, subverzivno, blokovsko strategijo. Ke pa ji doma ne uspeva, želi uveljaviti svoj vliv na naše ljudi zunaj, v zamejstvu in med delavci, kjer so celo nekatera slovenska glasila, kot je NAŠA LUČ, popolnoma v njihovi službi. V letu 30-letnice osvoboditve so na razne načine poskušali dopovedovati ljudem v domovini, da še eksistirajo. Iz telefonskih imenikov in na podoben način so pobirali naslove in nanje pošiljali emigrantsko-belogardistične pamflete. Poskušali so se skozi znanstvena in druga društva prikazovati v tujini kot nekakšno intelektualno jedro slovenskega naroda, ki so ga komunisti žrtvovali; razvijali so razne alternative slovenskega vprašanja ali slovenskega naroda v okviru katoliške Evrope, v okviru meščanske demokracije in pluralizma, v nekakšni konfederaciji ali zunaj nje, seveda tudi v Jugoslaviji, toda brez samoupravljanja, socializma in socialističnih sil. Došledni so bili v nečem: da so vsi koncepti, ki jih njihove družbe, društva, stranke in stranke razvijajo, objokovanje predvojnega stanja in kontrarevolucija po vsebini.

Razloček med našo, slovensko in ekstremno emigracijo drugih narodov je ta, da se po sredstvih, ki jih

uporablja, naša terorizmu sicer nikdar ni odrekla, daje pa prednost politični, idejni indoktrinaciji. Kakor je sicer primer z vso jugoslovansko politično emigracijo, poskuša tudi naša enotneje delovati, zbirati svoje vrste, se nekako reorganizirati, poiskati nova pota, ker po starih ne gre, očitno s poskusom, da bi si pridobila neko kontinuiteto med svojim potomstvom pa tudi med posamezniki izmed naših državljanov, s katerimi tako ali drugače prihaja v stik zunaj naših meja."

"SOVRAŽNIKI DELUJEJO ENOTNO S PROTISAMOUPRAVNIH STALIŠČ"

Na naslednje vprašanje, ('Kaj je skupni temelj aktivnosti političnih emigrantov in raznih sovražnikov kot privesek blokovskih doktrin in strategij; v čem so si enotni in v čem različni?') je Orožen pojasnil, da so posamezni primeri takega sovražnega delovanja prihajali predvsem navzkriž z razrednimi in idejnimi izhodišči 'naše družbe,' kar je potem takole razčlenil:

Prvič - izhajajo iz proburžoazno liberalističnih, tehnokratskih izhodišč, usmerjeni so na poskuse vnašanja oziroma zadrževanja tujih pogledov in prakse v idejnih osnovah socialističnega samoupravljanja, na odpore v uveljavljanju ustave in odpore do revolucionarnega spreminjanja našega političnega in ekonomskega sistema. In končno skozi razne posamezne oblike odpora stabilizaciji in našim prizadevanjem proti stihiji, na področju obvladanja stihijnih tokov v družbi.

Drugič - iz birokratsko-dogmatskih in proinformbirojevskih izhodišč in pogledov na socialistično izgradnjo in njene nosilce. Poskušajo razvrednotiti dosežene rezultate, vnašati posamezne teze o nujnosti sprememb zaradi "gospodarskih težav in naše ogroženosti" in vračanja na administrativno centralistične metode in unitarizem v mednarodnih odnosih, torej s posameznimi napadi poskušajo zadržati vse tisto, kar jemlje določenim strukturam, eliti itd. oblast nad ustvarjenim dohodkom, nad narodi in narodnostmi in nad ljudmi v končni konsekvenci. Na tej liniji so se posamezniki solidarizirali z informbirojevskimi skupinami v Jugoslaviji, ki so bile odkrite in obsojene, in našli tudi skupne stične točke s posameznimi nosilci tehnokratskih tendenc.

Tretjič - iz nacionalistično-klerikalnih pluralističnih pogledov na izgradnjo socializma brez partije, marksizma in samoupravljanja, ki se kot ostanek starih političnih struktur še zadržuje s tem, da dobivajo znatne impulze in injekcije kot podpora svojim stališčem po določenih silah iz inozemstva, ki jih uporabljajo kot svoj argument za brzdane razpoloženja, nagnjenosti množic in delavskega razreda k radikalnejšim spremembam družbenih razmerij in celotne nadgradnje v svojih deželah.

Četrtič - blizu tem kategorijam so primeri izpodkopavanja ekonomske osnove samoupravnega sistema, primeri korupcije, ki je vdrla celo v nadgradnjo, in kršitev zakonitosti, ki se pojavljajo v starih in novih oblikah. Vse to je v bistvu napad na sistem socialističnega samoupravljanja, saj je njegova podlaga družbena lastnina. V 493 primerih

grabeža ali goljufije za osebno korist je družbena lastnina plačala po dosedanjih podatkih 2,5 stari milijardi. Pri tem je zlasti pomembno, da gre pri tem v celoti za ljudi, ki so bili na takih položajih, da so jim bila zaupana sredstva v poslovnih odnosih. V 27 primerih neupravičene prisvajanja družbenih sredstev v korist skupinske lastnine ali v korist posameznih organizacij je družba ali pa so drugi kolektivi plačali ceh po sedanjih podatkih v višini 3,883 milijonov starih dinarjev. Če to seštejemo, se bliža številka blizu 10 milijardam. Praviloma bi pri vseh teh primerih lahko ugotovili tudi primesi tehnokratizma, liberalizma in privatno lastniške mentalitete..."

"SOVRAŽNIK IZRABLJA NAŠE RAZVOJNE TEŽAVE"

Naslednje vprašanje je moč skrajšati: 'Kdaj se očitna soodvisnost notranjih sovražnikov z zunanjimi najbolj izrazito pokaže?'

Orožen je odgovoril takole: "Potrjuje se osnovna zakonitost, da so notranje sovražne sile brez zunanjih dejavnikov nemočne in obratno. Imperialistične oziroma hegemonistične in druge reakcionarne sile danes bolj kot kdajkoli delujejo po poti notranjega vmešavanja, podpiranja socialističnemu samoupravnemu sistemu nasprotnih sil, da bi ustvarile pogoje za nadaljnje vmešavanje. To ni nobena posebnost v odnosu do Jugoslavije, ampak pravilo v odnosih v svetu sploh. To potrjuje praksa mnogih dežel, kako pa to funkcionira, smo lahko videli na primerih CIA. To se vidi tudi iz naših indeksov števila kaznivih dejanj s političnim obeležjem, ki kažejo največji porast vedno takrat, kadar je Jugoslavija bila posebej izpostavljena. To je bilo naprimer leta 1972, ko je šlo za odločno uveljavitev notranjepolitične stabilnosti. Indeks spet poraste v letu 1974, ko je leto sprejemanja novih ustav. Sicer imamo v celotnem obdobju 1970 - 1975 določen porast, ki se deli v dva dela: skok od 1970 do 1972, nato, razen v letu 1974, umirjanje. Pri tem pa je treba upoštevati družbeno klimo in tudi aktivnost varnostnih organov in nosilcev družbene samozaščite v najširšem smislu."

Potem se je Orožen osredotočil na psihološko vojno sovražnikov, na pravilo, "da je psihološki pritisk danes najučinkovitejše orožje. To so celo zapisali v svojo doktrino boja proti progresivnim gibanjem v svetu in se da prebrati v neki navidezni znanstveni študiji nekega znanstvenega inštituta. Novejša oblika psihološko-propagandnih pritiskov je pravzaprav sejanje nemira in negotovosti v jutrišnji dan, postavljanje vprašanj, kaj bo z Jugoslavijo, s to ali ono republiko jutri, razna ugibanja in natolcevanja, pripisovanje najvidnejšim predstavnikom socialističnega samoupravnega razvoja etiket in lastnosti, ki jih nimajo; napihovanje raznih vprašanj, ki so predmet razprave med republikami, napihovanje raznih primerov itd. itd.; hvaljenje uspehov drugih sistemov v trenutkih, ko pri nas razrešujemo določene razvojne dileme: slavo-spevi družbi na eni ali družbi, ki temelji na administrativnem urejanju stvari in ljudi na drugi strani. Hrana za centre psihološko-propagandne vojne prihaja po obveščevalnih kanalih, vsaj v veliki meri. V Jugoslaviji in Sloveniji so bili tudi v zadnjem obdobju ugotovljeni takšni kanali,

To teče permanentno, ne glede na slovesne izjave o prijateljstvu in sodelovanju. Zbira se dalje s pomočjo analize problemov, ki jih odprto obravnavamo in jih bomo tudi v bodoče... Sredstva, ki jih pri tem /sovražniki/ uporabljajo, so znana. Njihova paleta je široka od propagande preko javnih sredstev do intimnega pridobivanja "duš" in korupcije, na način, ki se ga posamezniki pogosto niti ne zavedajo. Sodobna subverzivna propaganda uporablja predvsem polresnice in enostransko prikazovanje političnih in drugih dogodkov. Ni usmerjena samo na naše ljudi doma in v tujini, ampak tudi na mednarodno javno mnenje, da bi se zmanjšal ugled socialistične samouprave, neuvrščene Jugoslavije."

"V SLOVENIJI GRE ZA POSAMIČNE PRIMERE"

Uredniki DELA so potem spomnili Orožna, da je bilo tu in tam slišati, da je kaznovalna politika v Sloveniji nekako preveč liberalna, nakar je Orožen dejal:

Številke, ki sem jih navajal, ne govore o tem, da smo liberalnejši, je pa vendarle kvalitativna razlika med temi številkami. Razlika je v tem, da gre pri nas v Sloveniji pretežno za individualne primere; drugo je vprašanje, kaj je zadaj. To bomo morali raziskovati, ne samo služba državne varnosti, ampak naše politične organizacije; organizacije ZK bi morale vsak primer sovražnega izpada, pa naj gre za kogarkoli, raziskati, ali je to trenutni revolt ali je izraz nečesa globljega. Če gledaš spisek izpadov, stvar ni tako nedolžna, zaslediš vrsto belogardističnih in kominformovskih izbruhov. Značilno je, da predlanskim ni bilo izbruhov na kominformovski liniji. V letu 1975 so bili, prej pa ne. Torej se nekaj spreminja.

Kvalitativna razlika je v tem, da je šlo v teh primerih drugod za organizirane skupine, ki so podtalno delovale, bile znotraj organizirane in med seboj povezane in ki so imele očitno zvezo tudi navzven. Pri nas pa gre bolj za posamične primere. To je kvalitativna razlika, ki tudi še naprej ostaja."

"In kje prihaja slovenska specifičnost še posebej do izraza?" so vprašali novinarji.

"Najprej je naša specifičnost v tem, da je koncentracija informbirojevskih grupacij v Sloveniji nekoliko manjša kot v nekaterih drugih republikah. To je tudi posledica tradicije. Obstajala je teza, da je Slovenija za informbirojevsko agenturo nezanimiva. V nekaj letih smo spoznali, da je ta teza povsem zgrešena; stvari se v zadnjem času obračajo. Interes obveščevalnih služb je za slovenski prostor danes morda celo večji kot za druge. To je verjetno nekako pogojeno s tezo, ki jo širijo, češ da je Jugoslavija najbolj ranljiva v Hrvaški in Sloveniji. Če analiziramo interes za Slovenijo tudi s strani naše emigracije, potem ugotovimo, da gre prav za to."

Potem je Orožen opozoril, da politični sovražniki lahko izkoristijo materialna protislovja v gospodarstvu in igrajo na nezadovoljstvu delavcev. So pa tudi razlike v pogledih na graditev socializma, ki morejo biti izkoriščane.

"Drugo so razločki v pogledih na graditev socializma, ki pri nas tudi še niso pri vseh ljudeh enaki. Še vedno so razne možnosti: ena, ki se nagiba k temu, da je najboljša to, kar ima zahodni sistem, z blagovno-denarnimi zakonitostmi; druga je birokratska, ki združuje privržence ideologije državnega socializma, zlasti kadar pridemo v stike, takrat nastopa zahteva po trdi roki, češ, nehaite se pogovarjati o sistemu, napravite red. Namesto da bi rekli, napravimo karok naprej, da bomo stihijo obvladali, hočejo korak nazaj, da bo vse država prijela v roke. To so protislovja, ki veljajo kot družbena protislovja socialistične graditve v današnjem času."

In konkretnejši oporniki...? Dejstvo je, da naša emigracija nenehno skuša vplivati na posameznike in jih pridobivati za svoje koncepte. Dobro poznate primer Kocbek in kakšne sile so se tu angažirale. Kar se je dogajalo, je bil poskus ustvarjati nekaj, kar bi lahko bilo v določenem trenutku nekomu opora, na katero bi se oprl.

Informbirojevske grupice, ki so bile eliminirane, so tudi predstavljal takšno oporo. Kaj je bil "kongres" v Baru drugega kot poskus, da bi znotraj ustvarili oporo, ki bi služila za realizacijo določenih interesov? Kaj pomeni poskus, da se je informbirojevska emigracija selila na Zahod? Da bi ustvaril oporo na Zahodu, predvsem pa med našimi ljudmi, ki tam delajo in se vračajo domov."

Uredniki so na to omenili, da v Sloveniji, po uradnih podatkih, zaradi informbiroja niso nikogar zaprli, nakar je Orožen pojasnil:

"Res ga nismo, ni pa rečeno, da ga ne bomo, če bo šlo za nezakonito, protiustavno delovanje. Vsak ima lahko svoj pogled, tega mu nihče ne more kratiti; toda ko pa začneš organizirati druge za svoj koncept, potem morata država in družba intervenirati. Tega nismo za zdaj opazili v tolikšni meri, da bi bili potrebni direktni posegi."

V Sloveniji ocenjujemo, da predstavljajo večjo nevarnost tisti novi, ki se pojavljajo na liniji birokratsko dogmatskih, neoinformbirojevskih pozicij. To je nevarnejši pojav, kot so tisti, ki so se leta 1948 opredelili za informbiro. Tisti so vsi bolj ali manj znani, ne samo varnostnim organom, ampak ZK, političnim dejavnikom, in jih velik krog ljudi pozna kot take. Možnosti za njihovo delovanje so manjše kot pri nekaterih novih ali mlajših ljudeh, ki se javljajo in angažirajo na teh pozicijah.

Tla ki nastajajo, da se nekateri ljudje v tej smeri formirajo, niso toliko na ideološki podlagi, ampak to včasih nastaja na povsem praktičistični podlagi. Toda objektivno je potem tisto prvo. Recimo: človek vidi, da nekatere stvari ne gredo, in se potem vrača k arzenalom tistih sredstev in metod, ki nekje v svetu obstajajo in misli, če bi jih prinesli v naše razmere, bi bili uspešnejši, kot smo. Pri tem pa zanemarijo človeka, družbene odnose itd. To se da na neki način opaziti; značilno je za ljudi, ki tehnokratsko gledajo na svet in družbo. To se javlja pri ljudeh, katerih pogled na svet je birokratsko tehnokratski, ne pa marksistično samoupraven."

(Pripravil -ds-)

AMERIKA — DVESTO LET DEMOKRACIJE

Ob dveh popoldne, 4. julija 1776, je v Philadelphiji zadonel zvon v stolpu mestne hiše in oznanil, da so v dvorane zbrani člani Kontinentalnega kongresa proglasili 13 britanskih kolonij na vzhodni ameriški obali za svobodne in neodvisne države, odvezane vsake pokrščine britanski kroni. Izjavo so podpisniki začeli s samo po sebi razumevno ugotovitvijo, da so vsi ljudje po svojem stvarstvu enaki med seboj ter da jim je njihov Stvarnik podelil določene neodtujljive pravice, med katerimi so: pravica do življenja, svobode in iskanja sreče. Največji sociološki eksperiment človeške zgodovine je bil sprožen. Do danes še ni končan in demokracija, ki je njegovo bistvo, tudi danes - po dvestotih letih - stoji pred vedno novimi preizkušnjami.

Enajst let kasneje je bila podpisana ustava Združenih držav. Tu je v uvodu izražena želja in namen "vzpostaviti pravičnost, zavarovati mir v državi, oskrbeti zadostno državno varnost, zagotoviti blaginjo naroda in utrditi vse blagoslove svobode zase in za bodoče rodove." V obeh dokumentih, v Izjavi neodvisnosti in v Ustavi, pa beseda demokracija sploh ni omenjena. Resnična demokracija je torej najbrž najpopolnejša tam, kjer se čim manj govori o njej.

Seveda je treba upoštevati zgodovinski razvoj pomena besede "demokracija." V času, ko so naseljenci na vzhodni ameriški obali pričeli kljubovati kapricam britanskega kralja in parlamenta, je bila "demokracija" sinonim za "anarhijo". V tem je verjetno glavni razlog, zakaj je Thomas Jefferson, avtor deklaracije neodvisnosti in po družbenem statusu odličen veleposlanik, ni uporabil in zakaj samega sebe ni označeval za "demokrata".

Jeffersonov ideal je bila družba svobodnih ljudi, ki bi se pokoravali pravičnemu zakonu in zdravemu razumu. Motil ga je celo izraz "iskanje sreče". V prvem osnutku deklaracije, govori Jefferson o "pravici do lastnine", a se je pravočasno zavedel, da bi bilo "iskanje sreče" s tem v veliki meri omejeno samo na tiste, ki bi imeli "pravico do lastnine".

PROTI "VSEVEDNI" VLADI

Toda kljub temu je bilo zemljiško lastništvo še dolga leta po Jeffersonu pogoj za volilno pravico, s čemer so bili od soodločanja avtomatično izključeni črnci. Dve sto let po podpisu deklaracije neodvisnosti in skoraj dve sto let po podpisu ustave Združenih držav, sta oba ta dokumenta torej še vedno nepopolna ter s svojo nepopolnostjo vedno znova izzivata preizkušnje "ustavnosti" enega ali drugega pojava, ene ali druge odločitve. Ta nepopolnost je morda največje presenečenje za moderne evropskega doseljenca, navajenega na vlade in ustave,

ki so "vsemogočne" če že ne "vsevedne". Še večje presenečenje pa je v tem, da bodo misleči Amerikanci prvi, ki bodo novodošlec hiteli dopovedovati, da je ta sistem prav tisto, kar hočejo, se pravi, da nočejo "vsevedne" vlade, povsod pričujoče policije, do potankosti dognanih zakonov etc. Hočejo pa, da ostane nespremenjen mehanizem, ki je vgrajen v ustavo in dopušča demokratsko odpravo neke specifične napake, neke specifične nepopolnosti. Pravi smisel demokracije je za Amerikanca v pravici do svobodnega in javnega razmišljanja o problemih pred katerimi se znajde in v pravici do svobodnega soodločanja o korakih, potrebnih za rešitev nastalega problema. Ciniki se bodo o tem nasmihali, češ da ameriški narod nima dosti več pravice do soodločanja, kot katerekoli drugi pod "nedemokratsko" vlado. Tu, seveda, imamo spet opravka z nepopolnostjo in z resničnim bistvom demokracije - neokrnjeno pravico do ... Absolutnega, popolnega, pa na svetu ni nič.

Ameriška družba je torej, kljub pravicam in svobodom, ostala nepopolna in je taka še danes. V preteklosti in sedanjosti, so se dvigali kritični glasovi proti njej. Tako je v usodnih letih, ki so se slednjič končala s krvavim bratomornim konfliktom leta 1861, Fenimore Cooper, avtor "Poslednjega Mohikanca," rohnal proti "zanemarjanju osebnega dostojanstva, proti tiraniji večine, proti kvarnemu vplivu plutokracije (sic) in proti demagoškemu tisku, ki je načelu demokracije pridružil načelo denarja ter pričel iz dejstev in polresnic producirati članke za senzacijsko lačno tržišče".

VEČNI EKSPERIMENTI

Državljalnska vojna je z Lincolnovo mučeniško smrtjo prinesla neke vrste potrdilo aspiracij očetov ustanovnikov, toda ko je nastopila neizbežna moralna depresija, ki sledi vsaki vojni, se je "iskanje" popolnosti nadaljevalo. Amerikanci so spoznali, da demokracija ni niti zgodovinska nujnost niti nekaj od Boga poslanega, temveč družbeno-politični eksperiment, ki so ga povsem pravilno predvidevali očetje ustanovniki. Ralph Waldo Emerson, večni pesimist ("boj se onega, kar si želiš, ker se bo uresničilo") je v tem času zahteval družbo, ki bi jo vodili ljudje v skladu s svojo častjo in vestjo. Slišali so se glasovi, da je Amerika primerna za vse, samo ne za bivanje v njej, in iz daljnega, slovanskega vzhoda je vanjo plusnila ideja tostojanske revščine, ideja, ki se je hotela znebiti vsakega vpliva zločestnega denarja. Amerika naj bi se ne razvila v navadno človeško družbo, temveč v organsko SKUPNOST s povsem urejenimi življenjskimi odnosi.

Potem je prišla prva svetovna vojna in ko so potihnil topovi, se je Amerika znašla na vodilnem mestu v svetovnem redu. Čez noč se je "dežela priložnosti," spremenila v zatočišče lačnih, zatiranih, ponižanih in razžaljenih. Čez noč pa je tudi postala glavna tarča sil, ki so pričele maliciti pojem "demokracija" in ga nadomeščati z demagoškimi gesli, za katerimi se je skrivala gola tiranija.

Komaj generacijo kasneje, so napake preteklosti

Amerikance spet pognale na bojišča in položaj Amerike je bil znova potrjen, kljub temu, da je izšla kot vodilna sila povojnega sveta v trenutku, ko se je po mnenju nekaterih pričel zaton zahodne civilizacije. To pa je toliko bolj ironično, ker ta "zaton" sovpada z nezasišanim tehnološkim napredkom zahoda. Zdaj že šablonska fraza, da je sociologija zaostala za tehnologijo, je v Ameriki v resnici vseobsegajoča ter je na eni strani vzbudila nekaj, čemur bi lahko rekli "liberalni mazohizem," na drugi pa je - zlasti mlajši generaciji - dala nov zagon pri iskanju poti, po kateri bi Amerikanci dosegli "a more perfect Union,"

NA LUNI IN NA ZEMLJI

To prizadevanje je prineslo izboljšano delavsko zakonodajo, žensko volilno pravico, socialno zavarovanje, in potem take "nemogoče" stvari, kot katoliškega predsednika, integrirano šolstvo (kljub vsem težavam), zmago na luni, pa tudi - poraz na zemlji.

Vietnamska vojna se je v psiho ameriškega človeka zarezala z nič manj skelečo ostrino, kot državljanska vojna pred sto leti. Toda če je to vojna, ki jo je Amerika izgubila (Amerikanci raje pravijo, da je "ni dobila"), potem je temu ni tako zaradi neučinkovitosti njenega orožja ali nesposobnosti ameriškega vojaka. (Brez ozira na to, kaj je svetovno časopisje pod gigantskim pritiskom levice pisalo o vietnamski vojni in ameriškem deležu v njej, ostane dejstvo, da je ameriška vojska v Vietnamu absolvirala svojo naravnost nečloveško preizkušnjo, z najboljšim možnim uspehom.)

"I LIKE YOU"

Napačno pa je tolmačiti ameriško "kesanje" po vietnamski vojni kot kesanje grešnika, ki je "spregledal." Levičarska propaganda se je namreč dotaknila najrahljše strune ameriškega karakterja: Amerikanci si dostikrat skoraj bolešno prizadevajo, da bi jih drugi "radi imeli." Amerikanec mora biti popularen. Kot potomec ljudi, ki so tvegali vse in odšli preko oceana nove sreče iskat, se Amerikanec zaveda te svoje sreče in jo je zato pripravljen deliti s komurkoli, če mu le pokaže nasmejan obraz, če ga le potreplja po rami. Prav ta želja pa je slednjič tudi zlomila vztrajanje v nepopularni vojni, ter določene sloje ameriške družbe odela v spokojno raševino, da zdaj pojejo jeremijade nad v Vietnamu izgubljeno nedolžnostjo. "Če je res ves svet kričal na nas, kako smo nemoralni, nespoštovani, pokvarjeni, zli, arogantni, nasilniki, idiotski, brezobzirni, potem je morda res prišel čas, da pokleknejo v spovednico in zakričimo, ne zašepčemo: Bless me father, I have sinned . . ."

Ironija tega razvoja je toliko globlja, če pomislimo, da je komaj dobro desetletje pred tem, ista generacija, ki je med vojno s prižganimi bakljami tavela okrog Bele hiše, kot vnekem v hipnotičnem zanosu drvela za "svetniškim" predsednikom Kennedyjem in njegovimi besedami: "Naj vedo vsi narodi sveta, da se ne bomo ustrašili nobene žrtve, da bomo prevzeli vsako breme,

plačali vsako ceno za obrambo svobode, kjerkoli na svetu . . ."

Druga, daleč bolj usodna posledica vietnamske vojne, je v vplivu na splošno politično miselnost v Ameriki. Liberalno trkanje na prsa ob "strahotah," ki so jih ameriški fantje zagrešili v Vietnamu (ameriški tisk je bore malo poročal o tem, kaj je počela druga stran), je trenutna moda in vsak "true blue liberal" si bo od časa do časa nasul pepela na glavo, posebno, če ga bo poslušal tujec. Toda moda premine in kot so potihnili campusi ameriških univerz, tako bo prej ali slej poenajlo to mazohistično opravičevanje in izpovedovanje krivde. Ustvarjena pa je bila nova atmosfera, v kateri so se Amerikanci slednjič zavedli, da ima tudi njihova dosedanja "skoraj" vsemogočnost neko mejo. To pa je hud udarec za generacijo, ki je na eni strani dobila bitko za mir v Evropi z Maršalovim planom, na drugi pa je izgubila boj za jugovzhodno Azijo, kljub vsem mogočim planom z vsemi mogočimi imeni.

IZOLACIONIZEM IN ANGOLA

Posledice so razumljive: ne glede na to, kaj trdijo državni predstavniki, je namreč dejstvo, da se je preko vse Amerike razpredla megla izolacionizma. "Kaj se bomo trudili za ljudi na drugem koncu sveta: več ko jim zmečemo, bolj nas sovražijo, (in naša želja po popularnosti splava po vodi.)

Angola je bila prva žrtev te atmosfere. Nobena, še tako močna osebnost ne bi v tem času prepričala Amerikance, da je spet prišel čas, ko mora še ena generacija na bojišča nekam v širni svet. "No more foreign wars!" - to geslo je skoraj zrcalna podoba Washingtonove izjave ob slovesu od svoje zmagovalne vojske, ko je svaril pred zapletanjem v tuje zadeve. Toda Washington je govoril pred 200 leti, ko se je pod "tujimi zadevami" razumelo predvsem britansko-francosko nasprotstvo. Da je bila ameriška intervencija v Evropi med Hitlerjevim divljanjem potrebna, ni treba nikogar prepričevati. Toda če so šli ameriški možje takrat v boj brez posebnih protestov, ne moremo reči, da so bili bolj krvoločni od generacije, ki se je upirala vietnamski vojni. Šli so pač zato, ker je bila vojna napovedana, sovražnik točno definiran in ker niso šli v neko "policijsko akcijo" ali samo zato, da bi nekomu zagotovili "možnost obstanka."

Med drugo svetovno vojno ni nihče demonstriral po ameriških ulicah z razvito nemško ali japonsko zastavo. Tragika vietnamske vojne zato ni v tem, da so ameriški mladeniči polagali svoja življenja nekje za morjem, temveč, da je njihova žrtev ostala nerazumljena, ker nobena vojna zapletena ameriška vlada ni uspela narodu razložiti ZAKAJ je prav za prav ta vojna bila potrebna.

MORALA V POLITIKI

Za vietnamsko vojno je prišla še afera Watergate in glave so se sklonile še nižje, raševina je bila še bolj groba, pepela je skoraj zmanjkalo. Na televiziji je za-

sedel prvo mesto "Archie Bunker," prototip starega, "zadržega" individualista, ki mu je vsaka sprememba odvrtna; ki se le pod pritiskom in godrnjaje vda v dejstvo, da ima za sosede črnce in dva "prosvetljena" katoličana; ki ne trpi kitajske hrane, ker hoče nekaj poštenega, domačega, ameriškega, kot je na primer - pizza... Uspeh te nadaljevanke je morda najbolj tipičen za obdobje pred, med in po vietnamski vojni, Američani se še smejejo, vendar samo sami sebi - za zaprtimi vrati, v varnem zavetju domačih sten. Nositi smeh na ulico je prav tako kot nagnati nanjo devico - pohodili bi jo.

Iskanje pa se nadaljuje: kako izvoliti predsednika, ki ne bo imel diktatorskih ambicij, človeka, ki bo znal brzdati skušnjavo pred gumbom, s katerim, - če nanj pritisne, - lahko uniči pol človeštva. Ali je načelo "en človek - en glas" res edino zveličavno; se pravi, ali je glas človeka, ki glasuje s prevdarkom in vestjo, res enakovreden glasu človeka, ki se proda za 25 dolarjev ali manj? Ali je demokracija res kriva sama za sedanjo stagnacijo njenih institucij? Ali je demokracija res samo vprašanje matematike (50 plus 1 je večina)? Ali res prinaša smrt demokracije prav njena notranja dinamika? Ali je res, da vsaka demokracija prej ali slej izvrši samomor? Kaj je moralno, kaj ne, v politiki? Ali je moralna politika sploh možna? Ali je kapitulacija pred nemoralno politiko moralna, če prenese neko olajšanje? Zakaj so odkupnino za ujetnike na Kubi plačala zasebna ameriška podjetja, če je vlada zavrnila transakcijo kot nemoralno? Ali je resnica v resnici zakopana nekje v revščini črnskih getov? Ali mora umetnost, zlasti teaterska umetnost res postati čim bližja "malemu (resničnemu?) človeku"? (Na ameriški televiziji mrgoli programov, ki bi si jih še pred nekaj leti niti misliti ne mogli).

V to samo-povzročeno neodločnost in iskanje, pa zdaj udarjajo še kot kladivo v kovnici, vse težja, ostrejša, direktnejša vprašanja slovanskega "bogonosca" Aleksandra Solženicina, ki bi bil rad Janez Krstnik, pa je obsojen na Jeremijo; človek, ki ga Američani poslušajo z odprtimi ušmi in se ga je Bela hiša zbala...

Ne nazadnje je treba navesti tudi druge oblike iskanja in izboljševanja ameriške narodne duše: v uvažanju vzhodnih religij in filozofij, od yoge do budizma in Hare Krišna. Generacije namreč, ki zdaj doraščajo (in so jim bili učitelji njihovi očetje) vidijo problem produkcije kot popolnoma rešen, problem delitve bogastva pa - vnebovpijoč. Krog je torej sklenjen: iskanje sreče ni več samo privilegij Amerikancev v 13 kolonijah in njihovih neslučenih potomcev; iskanje sreče je zdaj pravica vseh, tistih, ki še prihajajo čez ocean v upanju na boljšo bodočnost in tistih, ki se v starem kraju bore za boljše razumevanje Amerike, dežele priložnosti, protislovij in - kljub vsemu, dežele upanj.

'OBJEMI SOČLOVEKA':

Ko je pred 200 leti Jefferson pripravljaval besedilo Izjave neodvisnosti, je smatral za potrebno, da ameriško revolucijo opraviči pred vladami sveta. Da je to storil

prvenstveno z namenom preprečiti evropsko intervencijo, je jasno. Toda tudi iz tega opravičila že nedvomno sije želja po popularnosti, zato je napisal da "navadna dostojnost in spoštovanje do drugih narodov zahtevata, da Amerika razloži vzroke, ki so jih pripeljali do ločitve od matične dežele".

Dokument, ki ga je s tem namenom formuliral, presega po svoji preprostosti, neposrednosti in zgovornosti, vse, kar je bilo napisanega na področju človekovih pravic in svoboščin. Če ameriška revolucija ne bi dala od sebe nič drugega kot ta dokument, bi morala biti uvrščena med najusodnejše dogodke človeške zgodovine.

Po dvesto letih Ameriki še vedno očitajo, da je premlada, previhrava, da ji je le do naglice, da stoje na njenih oltarjih stroji, ki jim strežejo dolarji, da ji gre le za zunanji blišč, ne za notranjo, duhovno moč. Toda če je vse to res, če Amerika res vzgaja samo tehnološke prince, ki gradijo nebotičnike in hodijo po luni, kdo je vzgojil človeka, ki je ob pogledu na sinjo zemeljsko oblo sredi veselja zapisal v svoj dnevnik:

Neslišno, kakor nočna ptica
brez kril in jader plovemo v brezdalj.
Kot daven je spomin
obris obal
domačih in zaman
tam iščem rodni dom.

Pa to ni važno.

Vse, kar na tistem pisanem balonu,
obešenem v veselju, se dogaja;
vsa upanja, prepiri, vojne,
vse to je brez pomena,

ob zatonu,
ki sončno luč kot z mečem nam preseka,
odgovor je, en sam:

PODAJ ROKO, OBJEMI SO-ČLOVEKA!

Happy birthday, America!

Izgon kominformovcev iz Pariza

Francoska vlada je izgnala Mileta Perovića, ki je vodil v Parizu bazirano Komunistično partijo Jugoslavije, z njim pa tudi njegovega pribočnika Jovovića. Ta partija je bila obnovljena, potem ko sta imenovana zapustila Kijev in februarja meseca objavila 120 strani dolg manifest (KT 438). Izgon je sledil obisku jugoslovanskega premierja Bičedića, ki je pregovoril francosko vlado za protisovjetsko akcijo. Opazovalci so mnenja, da bo temu zdaj sledila odpoved Brežnjevega obiska v Jugoslaviji v naslednjih tednih. (zps)

Volk sit — koza (skoraj) cela

Pred zaključkom lista smo zvedeli, da je prizivno sodišče deloma razveljavilo sodbo nižjega sodišča v Valjevu proti Srdji Popoviću, odvetniku, ki je branil Ignjatovića, pa so ga potem zato postavili pred sodišče (gl. članek na 12. strani), obsodili na leto dni zavora in mu prepovedali opravljati v tem času odvetniški poklic. Toda prizivno sodišče je bilo mnenja, da ta drugi del kazni ostane v veljavi. Tako se rešuje čast sodišča pod socializmom! (ds)

Z naslednjim člankom zaključujemo objavo prevoda srbsko-hrvatskega poročila iz domovine. Naš domovinski sodelavec ga bo komentiral v juniju.

BOSNA IN HERCEGOVINA

Ta republika je v Titovi Jugoslaviji doživela največji napredek, ker so tu postavili največ industrije, gradijo največ stanovanj in je bilo vse, kar je bilo porušeno med vojsko, obnovljeno. Ta republika je, poleg Istre, najbolj jugoslovansko orientirana, ker se je tu zbralo veliko tehnične inteligence iz cele Jugoslavije, posebno iz Slovenije in celo iz Makedonije. Ker so tehnična podjetja več ali manj pod kontrolo Beograda, se tako nahaja tehnična inteligenca izven neposrednega prijema lokalnih partijskih boncev. Mnogo mest in krajev ni več spoznati, v prvi vrsti zaradi tega, ker je bilo zgrajeno mnogo tovarn in novih hiš. Je tudi mnogo avtomobilov. Kraji, ki pred vojno niso poznali avtomobila, niti kakšnega izvoščka, imajo danes več kot 20 limuzin. V njih se prevažajo po slabem cestnem tlaku tajniki občin in okrožnega komiteja, predsedniki ljudskih odborov, potem ravnatelji tovarn, jasno tudi tajna policija in pa oficirji garnizije. Toda medtem ko so mestom, bližnje vasi zaradi novogradenj mnogo pridobile, ker je prebivalstvo našlo delo v tovarnah, so oddaljene vasi ostale v bedi. Od ver so se najbolj odrezali muslimani, kajti Reis-ul-Ulême, verski poglavarji muslimanov, so se takoj solidalizirali z vlado v Beogradu, so dobili takoj tudi apanaže in avtomobile. Katoliška cerkev, še manje pravoslavna, sta v nemilosti. Uprava je tudi v Bosni slaba, toda boljša kot v Srbiji ali Črni gori in v Makedoniji. Sodstvo je pod terorjem stranke.

Bosanski centralni komite je pisana družba. Komunisti v Hercegovini so zelo disciplinirani, so mnogo doprinesli k industrializaciji Hercegovine, kajti zidalo in investiralo se je mnogo. Navzlic samovolji lokalnih boncev dobite tukaj vtis, da so si ljudje za silo znali pomagati priti iz mizerije. Sodstvo je na psu, vse ureja partijske celice po svojih interesih. Bosanski člani centralnega komiteta se delijo na več skupin. Ena je takozvana stara komunistična mladina-staroskojevci, ki so leta 1942 pri partizanih pobili vso inteligenco, ker je bila osumljena buržujstva. Merodajni pri tej skupini so bili falirani študentje, Cvijetin Mijatović, potem Šefket Maglajlić in Basaga Mančić, ki vedno nastopajo proti inteligenci. V imenu centralnega komiteja so poveljevali v Bosni Djura Pucar in Avdo Humo, brat od Hamza Humo. Avdo je poročen s hčerko bivšega kraljevega zunanjega ministra Ninčiča, ki je bila dalj časa Titova tajnica. Centrala v Beogradu je dodelila bosanskim pašam še Rata Dugonjica in Todora Vujasinovića. Da se jih odstrani iz Beograda, so jima v Beogradu naptili afere in sicer prvemu nemoralne zadeve, drugemu pa partijsko kazen, ker mu je sin pobegnil v inozemstvo v Pariz, kamor ga hodi obiskovati mati, Vujasinović

zaradi tega ni bil več izvoljen v centralni komite jugoslovanske komunistične partije. Ko sta oba prišla v Sarajevo, sta hotela dvigniti svoj ugled. S pomočjo tajne policije sta že po enomesečnem trudu ugotovila, da imajo tovariši v Bosni na svoji oskrbi številne ljubice in da zganjajo po luksuznih vilah orgije. Podvzela sta čistke in številni grešniki so bili premeščeni v provinco. Cvijetin Mijatović in Djura Pucar pa sta bila prisiljena skleniti premirje z obema iz Beograda v upanju, da bosta oba rovarja kmalu odšla v Beograd. Vujasinoviću se je posrečilo, da se je vrnil v Beograd, toda Rato Dugonjić je ostal v Sarajevu. Vsak partijski bonec hoče namreč sedeti v Beogradu, kjer se nahajajo glavna korita kot izvor za vse ugodnosti v korist partijskih boncev. Vendar pa Vujasinović ni bil več na visokih mestih, čeravno je bil popreje na višjem položaju kot član centralne vlade in kot prometni minister. Niso mu odpustili, da je pobegnil sin na Zapad.

Pripomniti bi bilo, da so investicije v Bosni vse iz zveznega proračuna. Če tega ne bi bilo, bi položaj v Bosni bil mnogo slabši kot v republikah Srbija, Makedonija in Črna gora. Nekaj je pozitivnega v Bosni. Jugoslovanstvo je tam stoodstotno kot edini modus vivendi, kot trdno prepričanje prebivalstva. Mnogo ran je še zaradi strašnih pokoljev med vojno. Stara generacija tega ne more lahko pozabiti, toda mladina smatra nekdanje sovraštvo za smešno.

JUGOSLOVANSKA PRAVICA NA ZATOŽNI KLOPI BRITANSKE TELEVIZIJE

Januarja smo poročali, kako je Bernard Levin stalni sodelavec londonskega TIMESA, pisal o primeru srbskega odvetnika Srdje Popovića, ki je na procesu branil obtoženega Dragoljuba Ignjatovića, pa so ga zato, ker je slednjega preveč dobro branil, obtožili in postavili pred sodišče. Ker je Popović na Ignjatovićeve procesu izjavil, da "so dejstva, ki jih je okrajni tožilec označil kot sovražno propagando, in stvari resnična dejstva," so zdaj obsodili Popovića na eno leto zapor. Toda ker se je pritožil na višje sodišče, Popović zaenkrat še ostaja izven zaporniških zidov in opravlja svoj poklic. Pač pa je sodišče v Valjevu zavrnilo zahtevo tožilca, naj sodišče tudi prepove Popoviću opravljanje odvetniške posle po zadržani kazni.

Med tem pa se je zgodilo nekaj drugega: Granada, neodvisna televizijska družba v Britaniji, je poslala v Jugoslavijo svojega dopisnika in fotografa, da bi brez vednosti jugoslovanskih oblasti intervjuvala Popovića. Primer se je dobro posrečil, čeprav so filmali z malo kamero, in Granada je kazala film v ponedeljek 24. maja. Popović je zelo odkrito in jasno opisal svoj primer ter poudaril, da se kaj takega še nikdar preje ni zgodilo, da bi bil kak odvetnik postavljen pred sodišče, ker je vestno branil svojega klienta. Sodišče je poslušalo izjave samo dveh prič obtožnice, in še tu je ena od prič domala v celoti govorila v prilog obtoženega, kot je to povedal Popović na televiziji, druga priča ga pa tudi ni bremenila preveč hudo. Dodal pa je, da sodišče ni dopustilo pričevanja devetih prič obrambe, češ da je bil primer Popovićeve sovražne propagande že dokazan z dvema pričama obtožnice.

S to televizijsko oddajo je britanska javnost nazorno zvedela, kakšna je v praksi toliko opevana jugoslovanska socialistična demokracija.

Na Popovićevo stran se je postavilo tudi 30 vidnih srbskih intelektualcev, ki so poslali protestno pismo oblastem in partiji. Na prvem mestu ga je podpisal pisatelj Dobrica Ćosić, ki smo ga videli tudi na "Popovićevi" televiziji (zps)

Od meseca do meseca

Mala ustava

Na 3. seji centralnega komiteja Zveze komunistov Jugoslavije so 17. aprila v Beogradu podprli "idejno, družbeno - ekonomsko, politično in sistematsko opredelitev" osnutka zakona o združenem delu. Osnutek tega zakona so pripravljali dolge mesece v dolgih razpravah. Komisije so po nekaj tednov zasedale na Brionih. Plod tega dela, ki mu je botroval Kardelj, je obširen in podroben osnutek zakona, ki po eni strani filozofira o samoupravljanju in združenem delu, po drugi strani pa odreja, kako se ustanavljajo organizacije združenega dela, od temeljnih do širših, kako se šteje ali deli dohodek in kako se investira. Večkrat ga imenujejo "mala ustava".

Roman Albreht, ki je bil predsednik skupščinske komisije za priravo zakona, je na seji na dolgo razlagal, kako so si med pripravljanjem zakona "v vseh fazah prizadevali, da bi izhajal iz avtentičnega tolmačenja ustavnih določil in njihovega duha in da bi bile vse predlagane zakonske rešitve oblikovane kot rezultat skupnega spoznanja in opredelitev v skladu z avtentičnimi interesi delavcev v združenem delu." Albrehtu se je zdelo "zelo pomembno spoznanje, da združevanje dela pri doseženi stopnji razvoja proizvajalnih sil ni - niti ne more biti - stvar dobre volje ljudi. To je objektivna nujnost. Skratka, celotno družbeno delo je objektivno združeno in medsebojno povezano in odvisno, znotraj njega pa nenehno poteka nadaljnje združevanje in povezovanje, nadaljnja družbenoekonomska homogenizacija." Torej po domače povedano: združeno delo je združeno delo.

Albreht je mlel še naprej: "S pojmom združeno delo zato razumemo socialistično samoupravno združeno delo. Tako družbeno pojmovano in opredeljeno združeno delo obravnava osnutek zakona o združenem delu. To pomeni, da družbeno naravo združenega dela v naših družbenih pogojih opredeljujejo tiste družbenoekonomske in družbenopolitične komponente, ki opredeljujejo naravo socialističnih samoupravnih družbenih odnosov." Torej po domače: združeno delo v samoupravljanju je združeno delo v samoupravljanju.

Albreht je nato pojasnil, zakaj je zakon tako dolg in zamotan: "Te opredelitve, ki določajo družbeno naravo združenega dela in ki so vsebovane v ustavi, je bilo torej treba v osnutku zakona razviti in izdelati ter na njih zgraditi institucionalne temelje združenega dela." In tako naprej o smotrnem izkoriščanju dela in sredstev in neodtujljivih pravicah delavcev, pri čemer je Albreht povedal tudi tole: "Da bi lahko uresničili neodtujljivo delavčevo pravico do gospodarjenja s sredstvi v družbeni lasti v celotnosti razmerij v družbeni reprodukciji, ki vsebuje tudi njegovo pravico, da v temeljni organizaciji, v kateri združi svoje delo z delom drugih delavcev, odloča o dohodku, ki ga pridobiva temeljna organizacija, in pridobiva osebni dohodek, je v osnutku zakona obdela-

no ustavno načelo, po katerem dohodek pridobivajo samo delavci v temeljni organizaciji oziroma v delovni skupnosti ne glede nato, kje se v celotnosti razmerij v družbeni reprodukciji ustvarja in na kakšni podlagi." Po domače povedano: dohodek bomo zmeraj pripisali temeljnim organizacijam združenega dela.

Albreht se ne da

Albreht se ni dal kar tako ugnati: "Ustava povezuje delavčevo pravico do gospodarjenja s sredstvi v družbeni lastnini z delavcem, ki združi svoje delo z delom drugih delavcev z družbenimi sredstvi v temeljni organizaciji združenega dela. S tem je organiziranje temeljne organizacije pravzaprav opredeljeno kot neločljiv del delavčeve pravice do dela z družbenimi sredstvi, obenem pa tudi kot njegova družbena obveznost. ... V obdelavi in razvijanju take ustavne opredelitve samoupravne organizacije združenega dela izhaja osnutek zakona iz tega, da je temeljna organizacija, v kateri so združeni delavci med seboj povezani in soodvisni zaradi primarnih vezi v delu v okviru enotnega procesa dela, ki temeljijo na medsebojni delitvi dela, zato da bi ustvarili skupni rezultat združenega dela, pravzaprav tista celica samoupravne organizacije, v kateri postaja delavec - ko združuje svoje delo z delom drugih delavcev - združen delavec in kot tak pridobi družbeno sposobnost, da uresničuje svojo pravico do dela z družbenimi sredstvi." Po domače: v ustavi smo predpisali temeljne organizacije in tega se bomo držali.

Albreht je govoril o neposrednem upravljanju in na samosvoj zapleten način povedal, da bodo delavci osebno odločali o temeljnih vprašanjih združevanja, o drugih vprašanjih pa preko delegatov. Dohodek bodo delili na dva dela: 1. del "za zadovoljevanje skupnih in splošnih potreb" (po domače davki) in 2. del "za osebne dohodke in za skupno porabo kakor tudi za razširitev materialne osnove dela in za ustvarjanje in obnavljanje rezerv" (po domače čisti dohodek, iz katerega gre nekaj za plače, nekaj za pribojške, nekaj za investicije in nekaj za rezerve). S predlogi za davke v različnih oblikah je treba priti pred delavce hkrati in enkrat na leto. Albreht je tudi dejal, da je "delavec objektivno postavljen v položaj edinega gonilnika vseh dejavnikov proizvodnje sile dela... Z drugimi besedami, združeni delavec je objektivno postavljen v tak družbenoekonomski položaj, v katerem je samo on pooblaščen, da z delom oziroma proizvodnjo aktivira dejavnike proizvodnje sile dela v procesih dela oziroma proizvodnje in v družbeni reprodukciji, seveda v sistemu odnosov medsebojne odvisnosti in odgovornosti delavca, ki mu daje varnost celotni družbeni sistem, vstevši tudi institucije politične oblasti." Po domače povedano: delavec dela (in bo moral delati, socializem gor ali dol).

Kardelj o demokraciji

Po obširnem Albrehtovem uvodnem referatu je sledila obširna razprava, v kateri je tudi Edvard Kardelj prispeval obširen govor. Dejal je, da predlagani zakon "pomeni ogromen korak v razvoju in stabilizaciji notranjih razmerij v našem sistemu samoupravnega zdru-

ženega dela pri uresničevanju in zagotavljanju vodilne družbene vloge delavskega razreda v razvoju in utrjevanju medsebojnih pravic in odgovornosti delovnih ljudi, ki so pogoj za njihovo enakopravnost v medsebojnih razmerjih in njihove svobode v delu in v družbi." Kardelj je tudi citiral Marxa in poudarjal, da zakon o združenem delu pomeni kontinuiteto socialistične revolucije. Razlagal je tudi, kako so odnosi med delovnimi organizacijami, od katerih ene prispevajo delo in druge kapital za skupno naložbo, "osvojenosti ne le kapitalistične razredne vsebine, temveč tudi ekonomske logike kapitalističnega profita. Ti odnosi namreč ne temelje na delitvi profita, temveč na specifični obliki svobodne menjave dela." Zato zakon obravnava "družbeni kapital kot minulo delo združenih delavcev, ki se izmenjava z delom drugih delavcev," seveda ne "na nekakšnem svobodnem trgu kapitala, temveč v svobodni menjavi dela na podlagi samoupravnih sporazumov in družbenih dogovorov." Zakon prepoveduje rentništvo in profitarstvo in zmanjšuje možnosti, da bi se pojavljale, ker omejuje koristi, ki jih je mogoče izvleči iz skupnega vlaganja. Ta korist je omejena na povračilo vloženega deleža "skupaj z družbeno upravičenim nadomestilom" v obliki obresti, ki bodo odvisne od rizika in uspeha skupnih vlaganj. "To nadomestilo je nujno ne samo kot sestvini del 'cene' minulega dela, marveč tudi kot ekonomski stimulans za najsmotnejše vlaganje družbenega dohodka. Delavce v temeljnih organizacijah združenega dela namreč to nadomestilo spodbuja, da svoj celotni dohodek vlagajo ne samo v svojo organizacijo, ampak v tiste dele združenega dela, v katerih bo to vlaganje prineslo največje skupne ekonomske rezultate, ne samo z vidika rentabilnosti investicij, marveč tudi z vidika skupnih delovnih in poslovnih interesov združenega dela."

Kardelj jih je nekaj povedal tudi o "novem tipu demokracije" socialističnega samoupravljanja. "V takšni demokraciji ni več potrebe po tekmovanju političnih strank, to je boju med njimi, katera bo na čelu centralistične države vladala nad delom in družbenim kapitalom, kajti tako delo kot družbeni kapital sta v rokah združenih delavcev v njihovih temeljnih organizacijah združenega dela in v vseh drugih oblikah združenega dela in samoupravnih skupnosti. Zato smo vedno poudarjali, da zveza komunistov ni nosila nekega enostranskega sistema oziroma da ni klasična politična stranka. Z drugimi besedami, ZK ne tekmuje za oblast z drugimi političnimi strankami, temveč se bojuje za to, da bi imel delavski razred skupaj z vsemi delovnimi ljudmi v obliki neposredne samoupravne demokracije resnično oblast v družbi. Kot idejna in politična sila delavskega razreda, kot organizirana avantgardna zavest tega razreda in delovnih ljudi sploh je seveda ZK dolžna bojevati se za to, da bodo ključne pozicije te oblasti v rokah tistih subjektivnih sil, ki so neomajano na strani socializma in socialističnega samoupravljanja. To pa ne pomeni, da ZK vzpostavlja svojo oblast kot enostranski sistem klasične politične države buržoaznega tipa.

"Poleg tega smo vedno poudarjali, da diktatura proletariata za nas ni diktatura državnega aparata, državnega despotizma, marveč je po svojem bistvu revolucio-

narna oblika nesporno vodilne vloge delavskega razreda oziroma njegovih zgodovinskih razrednih interesov v upravljanju družbe. Z drugimi besedami, diktatura proletariata za nas ni oblast, ki naj preprečuje demokratizacijo družbe, ampak narobe, oblast, ki naj široko odpira poti take demokratizacije in varuje tak proces, pa ne v restavracijo buržoazne politične demokracije, ampak na tleh socialističnega samoupravljanja. Izhodišče pri oblikovanju demokratičnega sistema pri nas ne more biti parlamentarizem buržoazne politične države niti njegova enostranska varianta ampak samoupravna demokracija združenega dela," je dejal Kardelj.

Razprava o razpravi

Centralni komite je na 3. seji tudi sprejel sklepe, v katerih na dolgo in široko poudarja pomen zakona o združenem delu. "Zakonsko urejanje celovitega sistema samoupravnega združenega dela" bo "bistveno prispevalo k nadaljni realizaciji ustave, pri čemer je velikanskega pomena, da bomo to izvajali ob največji neposredni udeležbi samih ustvarjalcev v združenem delu. Aktivna udeležba delovnih ljudi pri tem delu dobiva težo prvenstvene družbenopolitične naloge." CK poudarja, da "je nujno potrebno organizirati razpravo o osnutku zakona kot kompleksno družbenopolitično akcijo," je rečeno v sklepih.

To pomeni, da so se z veliko hitrostjo zagnali v organiziranje razprav o tem osnutku zakona. V skupščini SFRJ so 29. aprila sprejeli osnutek in ga formalno dali v javno razpravo. A za skupščino se je pri tem komaj še kdo zmenil. Priprave so stekle po uglajenem kopitu. Sestajala so se vodstva ZK, od najvišjih do najnižjih. Sledila so vodstva SZDL i sindikatov, od najvišjih do najnižjih. Pritegnila so vodstva socialistične mladine in celo borcev. Vsi so na isti način hvalili zakon, poudarjali njegov pomen in razpravljali o načrtih za javno razpravo, ki bo tekla v podjetjih, v sindikalnih podružnicah, v organizacijah socialistične zveze, na posvetovanjih, konferencah, simpozijih in sestankih. Javna razprava bo trajala do 20. septembra. Vsi bodo imeli isto izbiro kot člani centralnega komiteja, da kimajo ali kinkajo.

Izvršni komite o gospodarstvu

Kot je pod Dolančevo organizacijo postala navada, je ZKJ spodrezala skupščino tudi v gospodarskih zadevah. V Beogradu se je 27. aprila sestala komisija izvršnega komiteja predsedstva CK ZKJ za tekoča družbeno-ekonomska vprašanja in ekonomsko politiko in razpravljala o gospodarskih gibanjih v Jugoslaviji v začetku letošnjega leta. Uvodoma je govoril predsednik te komisije Munir Mesihović, ki je poudaril, da je pred letom dni znašala inflacija 32 %, a konec prvega tromesečja se je zmanjšala na okoli 12 %, s čemer se je omejila na zahodno-evropsko povprečje. Vrednost izvoza do 22. aprila je za 16,5 % večja kot v istem obdobju lani, vrednost uvoza pa za 13,7 % manjša. S tem se je deficit blagovne menjave s tujino zmanjšal skoraj za polovico. Nadomestitev uvoza z izvozom se je dvignila na 68,3 %. Ker se je neblagovni devizni priliv nadalje dvigal, je Mesihović

domneval, da se je suficit plačilne bilance povečal. V prvih dveh mesecih letos je znašal že \$36 milijonov. Izvoz je najhitreje rasel v razvite zahodne dežele.

Mesihovič je opozoril, da se od novembra zmanjšuje rast industrijske proizvodnje. Marca je stopnja industrijske rasti znašala 3,7 %, za vse prvo četrtletje pa 2,7 %. Mesihovič se je zato zavzel "za take pogoje, ki bodo... pripomogli h krepitvi gospodarske dejavnosti, seveda tistih vrst, ki imajo plasma na domačem trgu. Pri tem moramo dosledno paziti, da ne bi z ukrepi za spodbuditev gospodarske dejavnosti izzvali novega zvišanja cen in življenskih stroškov." Počasnejša rast "je neposredno povezana" z zmanjšano prodajo v državi. Od srede leta 1974 se povečujejo zaloge, zlasti blaga široke porabe, v zadnjem času pa tudi delovnih sredstev. Manjše povpraševanje na področju osebne porabe je posledica zniževanja realnih osebnih dohodkov vse do marca letos in "počasnega prilaganja novim zahtevam trga." Pričakujejo, da se bodo zmanjšale tudi investicije, ki jih skušajo "omejiti v realne okvire." "Le stabilizacija rasti industrijske proizvodnje, ki temelji na nenehni rasti produktivnosti dela, daje objektivne možnosti ter trdne perspektive za nenehno povečanje zaposlovanja," je poudaril Mesihovič, a ni omenil dejstva, da se je lani povečalo zaposlovanje zaradi naraščanja birokracije.

Reproduktivna sposobnost gospodarstva se je lani zmanjšala za 7,3 %, je povedal Mesihovič. Gospodarstvo je povečalo svoj dohodek za 22 %, a zakonske obveznosti so se povečale za 33 %, namesto da bi naraščale za četrtino počasneje kot družbeni proizvod, ki se je povečal za približno 20 %. Upočasnila se je rast sredstev, ki so namenjena za tekočo in razširjeno reprodukcijo gospodarstva. Sredstva za amortizacijo so še povečala za 11 %, sredstva poslovnih skladov pa zmanjšala za 12 %, tako da so se celotna sredstva za navadno in razširjeno reprodukcijo nominalno povečala za 1 %, realno pa so precej upadla. Tekoče izgube v gospodarstvu so se "močno povečale." Potrebe izobraževanja, zdravstva in socialne varnosti so "nedvomno zelo pomembne," toda čas je, da spredvidimo, da gospodarstvo "ne more zdržati bremena, ki presega njegove možnosti".

Mesihovič je govoril o novem sistemu obračunavanja in načina plačevanja, ki so ga uvedli 1. aprila. Po tem sistemu je treba plačati račune v dveh ali treh mesecih (kot je stara navada v kapitalističnih deželah) in dokler dolg ni poravnán, ga upnik ne more šteti med dohodek. Pred tem so živeli na kredit v nedogled. "Čeprav nove predpise izvajamo malce z zamudo," je dejal Mesihovič, je uresničevanje novih predpisov privleklo na dan probleme, ki so se nam kopičili več let... Ne smemo pa pozabiti, da so težave, na katere zadevamo, tudi posledica tehnobirokratskih in drugih opozicijskih sil, ki žive na račun tujega dela, prizadevajoč si konservirati sedanje stanje in odnose." Obstoječa sredstva je treba razpodeliti tako, da bo gospodarstvo bolj zdravo in sposobnejše za nove proizvodne napore, je dejal Mesihovič.

Sekretar izvršnega komiteja ZKJ Stane Dolanc je navedel tri osrednje probleme. Prvi je stopnja rasti, ki so jo načrtovali na 6 do 7 %, v začetku leta pa je znašala le 2,7 %. Če ne bomo uresničili previdene stopnje, lahko

računajo "na vrsto posledic, ki bodo neugodno vplivale na zastavljeni gospodarski razvoj." Drugi problem je razdrobljeno gospodarstvo. Le ZK je zmožna, da premosti krajevne interese in združi gospodarstvo. Tretje vprašanje je, ali je gospodarstvo sposobno plačevati za negospodarske dejavnosti v sedanjem obsegu, ne da bi to ogrozilo njene reproduktivne sposobnosti. "Te obremenitve niso majhne, toda politično bi bilo nezaželeno izvajati omejitve v tej smeri, ker bi bil med drugim ogrožen standard delovnih ljudi v teh dejavnostih," je dejal Dolanc.

Dr. Berislav Šefer, podpredsednik zveznega izvršnega sveta, ki v vladi skrbi za gospodarske zadeve, je poslušal, kako so mu solili pamet, potem pa je izjavil, da je "z ustrezno društveno mobilnostjo, z doslednim izpolnjevanjem nalog" mogoče rešiti gospodarske probleme. "Nismo namreč izgubili bitke za pospešitev proizvodnje v tem letu," se je zagovarjal. "Če bi nam namreč uspelo rast proizvodnje od sedanjih 3 % povečati v drugem četrtletju na 5 %, v tretjem samo na 6 %, v četrtem pa na 8 %, tedaj bi se nam posrečilo tudi za vse leto doseči 6 % stopnjo rasti industrijske proizvodnje. To pa ni neuresničljiva naloga," je dejal Šefer.

Dva dni pozneje, 29. aprila, je podpredsednik Šefer ponavljal neugodne podatke in svoj optimizem v skupščini SFRJ.

Bijedić v Libiji

Predsednik zveznega izvršnega sveta Džemal Bijedić je bil od 3. do 5. aprila na obisku v Libiji. Tam vlada Gadafi, za katerega trdijo arabski bratje v Egiptu, da je nor, češ da je padel na glavo s kamele. Bijedić se je pogovarjal predvsem o razvijanju gospodarskih stikov. Libija ima nafto in je bogata ter mnogo gradi. Pri gradnji so zaposleni tudi jugoslovanska podjetja.

Tito s Sadatom

Tito je imel dvor na Brionih in je 6. aprila sprejel severnokorejskega zunanjega ministra Ho Dama, ki mu je izročil osebno poslanico predsednika Kim Il Sunga. Naslednjega dne, 7. aprila, je sprejel predsednico vlade Sri Lanke Sirimavo Bandaranaike, ki se je pred tem nekaj tednov zdravila v Igalu pri Hercegovnem. Pogovarjala sta se o pripravi na peto konferenco neuvrščenih, ki bo avgusta v Colombu, prestolnici Sri Lanke ali nekdanjega Ceylona. Od 8. do 10. aprila je bil gost na Brionih egiptovski predsednik Sadat, ki se je ustavil v Jugoslaviji med obiskom zahodne Evrope. S Titom sta se pogovarjala o bližnjem vzhodu in o neuvrščenosti, a ni izključeno, da se nista z razumevanjem pomenila tudi o odnosih s Sovjetsko zvezo.

Tito z Aminom

Predsednik republike Ugande feldmaršal dr. Idi Amin, sedanji predsednik organizacije afriške enotnosti in boksarski prvak Vzhodne Afrike, je bil na obisku pri Titu na Brionih od 20. do 22. aprila. Tito ga je lepo pogostil in je zanj pripeljal iz Beograda na Brione celotni diplomatski zbor, kar se je Aminu zelo dobro zdelo. Pogovarjala sta se o grdem kolonializmu in dobri neuvršče-

nosti. Rasno nestrpnost sta omenjala le v Rodeziji in Južni Afriki, ne pa tudi v Ugandi, od koder je Amin načel Azijce. "Ljudstvo in vlada Ugande si prizadevata za gospodarski in družbeni razvoj vaše države," je dejal Tito v zdravici na slovesni večerji 20. aprila v Beli vili na Brionih, "v izredno težavnih razmerah, med nenehnimi pritiski imperialistov in kolonialistov." Trupel pobitih Ugandčanov, ki večkrat plavajo po Nilu, ker so Aminu na poti, Tito ni omenil. Amin je Titu odgovoril: "Tako mladi kot stari, ženske, moški in tudi otroci vas občudujejo in vas imajo radi zaradi velikih sklepov, ki ste jih sprejemali in zaradi poguma, ki ste ga pokazali, kakor tudi zaradi velikega prizadevanja za blaginjo jugoslovanskih narodov." Amin je pohvalil jugoslovanske strokovnjake, ki so zgradili letališče v Ugandi, hotel Nil, "izredno lepo" konferenčno dvorano in predilnico. Govoril je o afriški enotnosti in neuvrščenosti ter dejal, da se vsak borec za svobodo v Afriki lahko veliko nauči od Jugoslavije. "Nihče ne more prepričati ne mene ne nikogar drugega v Afriki, da je Jugoslavija danes kaj drugega, kot je," je dejal Amin v odgovoru na zdravico.

Minić na vzhodu

Zunanji minister Miloš Minić se je 12. aprila podal na pot in se je po dva dni ustavil v šestih državah. Najprej je bil v Iranu, 14. aprila je prišel v Indijo, 16. aprila v Pakistan, 18. aprila v Afganistan, 20. aprila v Kuweit in 22. aprila v Irak, a 24. aprila se je vrnil domov in se na letališču pohvalil, da je imel izčrpne in prijateljske pogovore v vseh teh deželah, od katerih samo dve (Iran in Pakistan) formalno ne pripadata gibanju neuvrščenih, a z vsemi ima Jugoslavija zelo sorodne poglede. Pogovarjali

so se o gospodarskem razvoju v svetu, o neuvrščenosti in o medsebojnih gospodarskih odnosih.

Vaja Zaščite

Na Hrvaškem so imeli 24. in 25. aprila velike vaje civilne zaščite pod geslom "Nič nas ne more prese- neti." Sodelovalo je na tisoče izvidnikov (sedanjih skavtov), članov Rdečega križa, gasilcev, reševalcev, teritorialnih oddelkov in drugih enot civilne zaščite. Po podjetjih in krajih so vadili prvo pomoč, zaščito pred zračnimi napadi in zasledovanje namišljenih sovražnih sil. Nekateri zahodni časopisi so bili polni občudovanja.

Proletarski internacionalizem

Sekretar izvršnega komiteja ZKJ Stane Dolanc je govoril o proletarskem internacionalizmu 21. aprila v pogovoru s političnim aktivom Srbije, "Ne gre namreč za to, ali je proletarski internacionalizem eno od načel odnosov med komunističnimi partijami, temveč gre za razlike v pojmovanjih o njegovi idejni in politični vsebi- ni," je pojasneval Dolanc. KP Jugoslavije je vselej poka- zala resnično internacionalistično solidarnost, toda Dolanc je opozoril, da je "mogoče resnično solidarnost z vsemi silami miru in napredka graditi zgolj na temeljih popolnega spoštovanja načel samostojnosti, neodvisnosti, enakoprav- nosti vseh revolucionarnih sil, njihove pravice, da samo- stojno izbirajo poti boja za socializem in socialistične izgradnje, nevmešavanja v notranje zadeve." Dolanc je govoril tudi o pripravi na konferenco komunističnih par- tij Evrope. Dejal je, da bo kot doslej sodelovala pri pri- ravah..., dokončno pa se bo odločila o sodelovanju na sami konferenci po razpravi o dokumentu, ki ga priprav- ljajo za to konferenco."

KLIC TRIGLAVA

Uredništvo in uprava: 76 GRAEME ROAD ENFIELD MIDDX Tel. 01-363 5097

KLIC TRIGLAVA je politično neodvisen list, ki izhaja enkrat na mesec. Izdaja ga SLOVENSKA PRAVDA, združenje svobodnih in demokratičnih Slovencev. Njeno mnenje predstavljajo le članki, ki so podpisani od izvršnega odbora. Urejuje Dušan Pleničar.

Enoletna naročnina:

Naročnina za letalsko dostavo je navedena v oklepajih.

Avstralija	5.00 (8.00)	Kanada	6.00 (9.50)
Avstrija	80.—	Nemčija	16.—
Francija	25.—	U. S. A.	6.00 (9.50)
Italija	3000.—	Velika Britanija	2.20

Ostale evropske države: 2 funta (sterling) v odgovarjajoči valuti

Južna Amerika: 2 funta (sterling) — letalsko: 3 funti — odn. temu odgovarjajoča valuta

Naročnino v Severni Ameriki je treba poslati na naslov:

Mr Tine Kremžar, 11047 — 110 St. Edmonton, Alta., Canada

Naročnina v evropskih državah je plačljiva z mednarodno poštno nakaznico po navodilu uprave, v ostalih državah po navodilu uprave.

KLIC TRIGLAVA PRODAJAJO

v Trstu: Chiosco Tranvie Opicina na Trgu Oberdan

v Gorici: Katoliška knjigarna, Piazza Vittoria 20.